

JUSTITIA ^{23.}
BELL^{ET} PACIS
IN
STATU REGNI PORTUGALLICI
FUNDATA,

SIVE

HISTORIA PORTUGALLIÆ,

In qua quæ recensentur Bella gesta, Fœdera inita, Judicia instituta, Leges fundamentales, Ordinationes politicæ, aliaque Acta publica & domestica, à parte Portugallorum iusta, Naturæque ac Gentium Juri consentanea esse,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO ATQVE
CONSULTISSIMO,

DN. HENRICO COCCEJO,

ANTECESSORE, DECRETAL. PANDECTARUM ET JURIS GENTIUM
IN ALMA ARCHI-PALATINA PROFESS. ORDINARIO, ET REGI-
MINIS ELECTORALIS CONSILIARIO GRAVISSIMO,
DNO. ET FAUTORE SUO COLENDISSIMO,

Ad diem Julii, M DC XXCVII.

Defendit

BLIRCHARDUS NEUKIRCH, Westph. Paderb.

AUTOR ET RESPONDENS.

Hodie Consiliarius Electoralis Palatinus, & Præfectus
urbi Heidelbergensi.

Editio altera.

Francofurti cis Viadrum, Literis CHRISTOPHORI ZEITLERI, 1693.

41.

*SERENISSIMO. POTENTISSIMOQVE.
PRINCIPI. AC. DOMINO.*

DOMINO.

P E T R O. II.

**REGI. PORTUGALLIÆ. ALGAR-
BIORUM, CITRA, ET. ULTRA, MARE. IN,
AFRICA. DOMINO. GUINEÆ. CONQVISI-
TIONIS. NAVIGATIONIS. ET. COM-
MERCII. ÆTHIOPIÆ. ARABIÆ.
PERSIÆ. INDIAEQVE.
&c. &c.**

DOMINO. MEO. CLEMENTISSIMO.

NEC. NON:

SERENISSIMÆ. AC. AUGUSTISSIMÆ.
PRINCIPI. AC. DOMINÆ.

DOMINÆ.

MARIÆ. SOPHIÆ.

ELISABETHÆ.

REGINÆ. PORTUGALLIÆ. AL-
GARBIIORUM. CITRA. ET. ULTRA. MARE. IN.
AFRICA. &c. NATÆ. COMITI. PALATINÆ. RHENI.
DUCI. BAVARIÆ. JULIACI. CLIVIÆ. ET. MONTIUM.
COMITI. VELDENTIÆ. SPONHEMII. MARCÆ.
RAVENSPURGI. ET. MEURSIÆ. DO-
MINÆ. RAVENSTEINI.
&c.

DOMINÆ. MEÆ. CLEMENTISSIMÆ.

SERENISSIME. AC. POTENTIS-
SIME. REX.

DOMINE. CLEMENTISSIME.

NEC NON

SERENISSIMA. ET. AUGUSTIS-
SIMA. REGINA.

DOMINA. CLEMENTISSIMA.

Dum Orbis terrarum fortunatissimo applaudit Hy-
menao ; Dum regis tadis nuptialibus accenden-
dis occupatur, & pro Majestatum Vestrarum re-
galisque hujus Conjugii felicitate unanimi suffra-
gio publica vota nuncupat ; liceat & mihi inter
hymenaos, inter conjugales tadas, inter vota deni-
que publica, hanc qualemcunque submississima observantia tesse-
ram Vestris Majestatibus humillimo cultu studioque exhibere. Ea
quidem est regii hujus connubii singularis magnificentia atque
excellens conditio, ut culpâ temeritatis non possit vacare is, qui,
dum infinitis propemodum intervallis à luce tantæ Majestatis
secernitur, Regalibus istiusmodi pompis ingerere sese integra
fronte ausus fuerit. Attamen, quantum verecundie affert ad-
miratio Majestatis, tantum accedit animi ac fiducia ex commu-
nitione gaudii publici ; cum, ut latitia ad omnium animos, ita
gratulandi studium ad omnium officium pertinere, ejusque copia
non summis modò, sed & mediis atque infimis concessa esse vide-
atur. Deum immortalem ! quale, quantumque istud est ma-
trimonium ! Quàm bonis omnibus exoptatum ! Quam digni-
tate augustum, celebritate famosum, splendore magnificum, omni-
ne fortunatum ! Videre mihi videor CRUCEM LUSITA-
NICAM*

NICAM* felicissimi ominis ; videre videor Salomonem in throno ; Regem, inquam, video, cui Sapiencia desponsatur, Virago Palatina, SOPHIA nomine & omine, cui proinde patet janua, nuptias regias celebraturæ. Commendavit suum Olympias Alexandrum à sapientia, quod uxorem duxerit, non tam oculis quàm auribus, plusque tribuendum censuerit sparso rumori, quàm visa pulchritudini. Extollat tua Te Lusitania, Rex Potentissime, qui SOPHIAM duxisti auribus, ut appareret, oculos non esse solos in amore Duces. Ablegasti Virum gravitate, autoritate, prudentiâque insignissimum, ac rerum gerendarum dexteritate Peregregium, illustrissimum Excellentissimumque Dn. Emanuelem Tellesium Silvium, Comitem Villar-Majorium, ut, quod res esset, ex tanto, tamque perspicaci acciperes iudicio. Audivisti, & avidè audivisti, qui morum cultus, qua laus, qua anima dotes Regia Tua Sponsa essent ; & hinc putcherimè dotatam esse, cum Plauto sciebas. Inventæ tibi est Regia Conjux, qualem Claudio Imperatori quesitam in Senatu Romano, & Principi cuique quarendam esse, ait solertissimus morum Principalium scrutator Tacitus ; Sanctimoniam, spe fecunditatis, & nobilitate insignem. En conjugem Regiam, quam Tacitus verbis, re SOPHIA Palatina exhibet. Exoptasti sanctimoniam in Coniuge, Potentissime Rex ? En ipsam pietatis vultum & sanctimoniam faciem ! Spem fecunditatis secutus est ? En sponsam ex Serenissima Domo Palatina, cui gentile quasi & laus familiaris est fecunditas ! Nobilitatis verò apicem quis dicendo consequetur ? Constat, domum Palatinam florem esse Nobilitatis Germanica, & omnis Serenitatis in Imperio, quin in toto propè Europæo orbe Christiano, complexum atque compendium. Natales suos illa habet cum ex Carolo Magno Imperatore, tum ex Conradorum vetustissimo sanguine Salico, id est, Palatino ; qua dua sunt Nobilissima prosapiarum Imperii Origines. Præterea verò Domus, hac per Universam propè Europam,

* (Crux insigne Lusitanix)

*pam, & suprema ejus capita Genus suum Nobilitatemque diffun-
dit. Quis enim credat, Serenissimam hanc domum Electora-
lem Neoburgico-Palatinam, Regia Sponsa Genitricem, XXII.
Caesaribus illustrem esse, atque de stirpe sua masculina XI. Impe-
ratores Romanos orbi dedisse? At tot computat Dominicus Fran-
ciscus Calin de Marienberg in Libro cui titulus: Gentilitius
honos Seren. Neoburgicae Profapiae. Quis credat, eam
sex Imperatrices, prater modernam Gloriosissimam Augu-
stam: viginti septem Reges Hispanos, Castella, Arragonia, Le-
gionis, & Asturum: sex Reges Francia: quatuor Reges Lusita-
nia: quinque Reges Anglia: Novendecim Scotia: totidem Na-
varra & Sicilia: unum & viginti Reges Hungaria & Bohemia:
quinque Reges Polonia: undecim Dania & Suecia: Tredecim
Reginas variarum Nationum, prater modernam Regiam
Sponsam Lusitaniae: Electores duos Brandenburgicos, unum Sa-
xonia, &c. produxisse? Id verò asserit & singulorum quoque no-
mina ordine per deductiones singulas particulatim & explicatius
exhibet Tractatus, qui inscribitur: Annulus memoriae, Se-
renissimo Principi Josepho Jacobo Archiduci Austria, filiolo Ca-
sareo, Regiae Sponsae ex Augusta sorore Nepoti, dicatus & con-
secratus. Tacco Casareas Regiasque filias in Domum Palatinam
ejusque thalamos deductas; quo nomine Rupertus Imperator,
Palatinorum Pater, Adolphum Imperatorem, Atavum, ipsumque
adeò Habsburgensium Heroem, Rudolphum I. Magnum illum Au-
gustissima familia Austriaca Autorem, Tritavum habuit. Ta-
cco Duces ac Principes, qui hodieque Palatinatum Bavariamque
prolixo numero, & immortalis Nominis sui gloria ac Heroicarum
Virtutum laude insignes tenent. Memorandum verò ante o-
mnia esset geminum illud familiae Palatinae ac Bavaricae, cum
gloriosissima Austriaca ac Casarea Connubium hodiernum, cujus
necessitudinis vinculo orbis terrarum continetur. Memoranda
quoque foret summa ac vetustissima Comitatus Palatii Imperii
dignitas, quae Sacra Casarea purpura semper proxima fuit. Sed
majora*

majora & ampliora longè hæc sunt, quàm ut paucis absolvi possint. Materni quoque stemmatis vetustas imagines ac gloriam quis nescit? Serenissimam inquam & Heroum feracem Landgraviorum Hasfia gentem, ex qua Serenissima Electrix, Regia sponsa Mater, originem ducit, quaque à veteribus Brabantia Ducibus olim orta, in hoc usque tempus inter precipuas Principum Germania familias locum & dignitatem obtinuit. Hæc est Nobilissimi sanguinis Palatino-Neoburgici in Serenissimam Principem SOPHIAM sponsam Regiam derivati quadam delineatio. Atque iste omnis per plurimorum Heroum nomina deductus, nullaque vulgi face contaminatus sanguis, in Serenissima hac Viragine Palatina, veluti in vivo quodam, eoque gratiosissimo compendio collectus, ita resplendet, ut in illa Majorum virtutes divis veluti characteribus descriptas conspiciere liceat. Quamcùm intueor, cum Claudiano meritò exclamo: Quis venerabilior sanguis, quæ major origo! Quàm benè itaque conveniunt, solioque morantur in uno, PETRUS & SOPHIA, Salomon cum Sapientia? Qui sicut aurea felicitatis tempora à regni sui primordio in Lusitaniam invexit, ita patriam universam, spe nasciturorum pignorum excitatam, amabili porrò rerum omnium successu cumulabit. Id quod Lusitani Nominis studiosa precatur Germania, & festivis plausibus exoptat gens Palatina, exoptat Academiarum Germania Mater (nostram Electoralem Palatinam dico) gratulabunda. Quorum Congratulantium vocibus ut subditus me immisceam? Sed Jove tonante fileant ranae! Ubi Reges & Principes Regias nuptias gratulando celebrant, Sileant privati. Ubi vox publica Universitatis solenni panegyri id officium exequitur, taceant singuli. Tacebo itaque & ad radios M. M. VVrum oculos demitto & obmutosco, mutasque hæc chartas humillimas, pro me loqui patior. Sed quid? Pagina judicium docti Principis subitura, movetur, teste vate. Exilis hæc pagina M. M. VVrum oculis exhibitæ quidni moveatur? Verùm animum addit cùm publica latitia communio atque societas;

societas; tum operis hujus argumentum, quod Justitiam Belli & Pacis in statu Regni Portugallici fundatam exponit, uti etiam, quò publicè magis appareat, in Academia hac ex Cathedra defendendam suscepi. Cum igitur Justitiam defendam, non debui contra communes justitiæ regulas (quæ præcipit suum cuiq; tribui) committere, ut quicquid id est operis ac laboris, aliis, quàm M. M. VVris, consecraretur. Non debuit, inquam, quod Vestrum est, Vestrique gratiâ humillimo cultu studioque conscriptum, nisi Vestris aris imponi; Deos alienos adorare nolui. Accipe igitur Serenissime Rex, accipe Serenissima Regina, hoc quidquid est thuris, quod Regiis Nominibus Vestris adoletur: Favete huic Lucubrationi, quæ conata est decantatam Orbe toto amplissimi Regni Vestri gloriam præsentì memoria, publicaque admirationi subicere. Eam quòd illustrare possitis, Vestra est Regiæ dignitatis, quòd velitis, summa virtutis ac pietatis! Ego utramque veneratus, atque ad regale solium provolutus, Ei exile hoc opusculum humillimè dico, offero, consecro,

SACRARUM REG. MAJESTATUM VVrum

*Humillimâ devotione subjectissimus
servus*

BURCHARDUS NEUKIRCH.

SECTIO I.

Exhibens Justitiam Belli & Pacis fundatam

In

Historia Regum Portugalliae,

Ex Mariana, Resendio, Thuano, Coneftagio, Texera, Vi-
etorio Siri, Thuldeno, aliisque Historiogra-
phis defumptâ.

ART. I.

De

Origine Regni Portugallici.

I.

Portugallia, comprehendens potiore *Lusitania* veteris partem, & non à Gallia, sed à portu Gale ita dicta, sub Roderico, Gothorum Rege ultimo, cum reliquâ ferè Hispania ad Mauros devenit, ab iisq; diu usurpata fuit; donec sensim Christiani Reges eos iterum expellerent, ac imprimis Ann. 1093. *Alfonsus Sextus, Rex Castilia & Legionis*, qui *Toletum* expugnavit, contra Mauros meditaretur arma, & auxilia exterarum Potestatum acciret. Ad *Alfonsum* igitur Imperatorem, in asserenda Hispania laborantem, conveniebant magni viri, militiam suam Christiano nomini devotentes: Inter quos emicuere *Raimundus Comes S. Egidii & Henricus Lotbaringia Comes*, quem *Bisanti*

Bisantii in Burgundia natum, alii, ambiguo Bisantii duplicis nomine decepti, Constantinopolitanum dixerunt. Horum ut necessitudine arctius se muniret Alfonsus, eos filiarum connubiis sibi devinciendos existimavit. Theresiam igitur filiam minorem sibi valde dilectam, ex Simena uxore & Regina natam, Henrico Lotharingia Comiti in matrimonium dedit. Atque, ut insigniore officio ac nexu virum maximum sibi associaret, Gallacia tractum, qui tralos montes sive ultra montanus dicitur, totumque id, quod recentiori vocabulo Portugalle tunc dicebatur, à Durio flumine usque ad Lusitania urbem Conimbricam, jure clientela in remunerationem virtutis militaris, dotisque nomine assignavit, & liberum ei fecit, eam quoque Lusitania partem, qua à Saracenis usque ad Betica confinia occupata fuerat, recuperare, suoque dominio adjicere. Raimundo verò filiam majorem, cui regnum debebatur, Alphonsus sponndit.

§. 2. Henricus ex Theresia conjuge, qua semper Regina fuit appellata, filium genuit Alphonsum. Henricum, qui Patri A. C. 1112. defuncto impubes successit in Principatu, Dux primum Portugalliae dictus, cujus ditionem vitricus, Ferdinandus Pazius, Comes Trastamara, cui mater denuò nupserat, sibi arrogabat. Sed Alphonsus jam adultus, armis in vitricum sumtis, feliciter eum cadebat & sedibus Portugalliae ejiciebat; Matrem verò carceris custodia detinuit; Qua, imploratis Alfonsi VII. Castilia Regis auxiliis, Portugalliam, filio suo exheredato, ipsi promisit. Sed Alphonsus Dux Portugalliae Castilianos praelio fudit, quâ victoriâ à jure domini directi Castellanos se liberatum contendebat. Deinde bella gessit quamplurima, urbes multas expugnavit, Saracenorum potentiam fregit. Qua re commotus Ismarius, magne partis Africa, Beticaque Rex, convocatis quatuor aliis Regibus, tam ex Africa, quam ex tota ulteriore Hispania, tantas congregavit copias, ut quadringenta millia hominum exercitus superasse dicatur.

§. 3. His copiis confusus Ismarius in Alphonsum properabat, lentis itineribus, sed ad vin-

ad vindictam concitatisimo. Nec ille segniter processit obviam. In agro igitur Orchienti paulo infra Castrum viride oppidum, non procul à confluente Cobris & Tergis fluviorum, in mutuum conspectum venientes castra posuerunt: Insedit tumulum Alfonsus, ubi vetus sacellum erat, in quo senex quidam provec̃ta ætatis eremiticam vitam agebat, inter Mauros ob paupertatem & vitæ sanctimoniam nullius injuriâ lacesitus. Non videbatur Alfonsi militibus sani esse consilii, cum tantâ multitudine hostium, qui circumclusa Alphonsi agmina spe jam devorabant, & centum singulis opponere poterant, configere, sed militum animos oratione spei & fiducia plenâ Princeps confirmavit; dimissisque ad curandum corpora, crastinum diem, qui Jacobo Apostolo, Hispaniarum Patrono, sacer erat, expectari voluit. §. 4. Cum advesperasceret, Anachoreta ille Alfonsum adit, fortique esse animo admonet, & audito tintinabuli, quod in sacello erat, sonitu, signum Servatoris cruci suffixi appariturum illi promittit. Primo itaque diluculo ad tintinabuli sonum Alfonsus suspexisse promissum Servatoris signum, ejusque visi voluptate abreptus adorasse eum ac victoriam contra infideles rogasse dicitur. §. 5. Hoc conspectu latus, animoque firmatus, & jucundissime affectus arma postulat, armarique milites imperat. Quem jam signa canē jubentem Procures adeunt, & ut Regem se salutare militibus permittat, flagitant. Quod ille modestè recusans, satisque honorificum sibi inter milites Ducis nomen esse causatus, operam darent monuit, ne Dux milites desideraret; sibi cura fore, ne ipsos Ducis sui pœniteret. Cum verò instarent milites, & ferè cogerent, & animum sibi esse jactarent pro Rege pugnare ardentius, vincere honestius, ac mori alacrius, tandem magnis vocibus inter tubas, lituos, & tympana ter acclamatum: Alfonso Henrico, primo Lusitaniæ Regi, vita & victoria. Datâ inde militibus tesserâ, ferebatur in hostes. §. 6. At parte ex alia cum innumerabilis ille Barbarorum exercitus variis dis-

sonisque clamoribus, horribilique fragore perstreperet, commissum est praelium sanguinolentum & pertinax, à prima diei hora usque ad meridiem; donec Ismarius, rebus desperatis & amisso in conflictu Consobrino, cui sui corporis custodiam mandaverat, nomine Homor Atagor, Halli Regis nepote, fugit ipse, & unà Reges, qui praelio intererant. Tantum autem sanguinis effusum dicitur, ut ex cadis loco rivuli in Cobrin atque Tergem decurrerent. Quin insecutà paucos post dies pluviam, cum tinctam atro sanguine superficiem lavisset, crevissentque rivuli, Terges, qui ad confluentes Cobrin recipit, etiam usque ad Anam aquas infectas pertulisse legitur. §. 7. Alfonsus igitur novus Rex, ac tot Regibus uno praelio devictis, Regio honore plus quam dignus, consueti Victoribus more, in castris triduo permansit, & concessa militibus prædā, ipse, qui tum niveo scuto utebatur, nova insignia commentus, primum ejus signi, quod modò memoratum est, veneratione, in argenteo scuto caruleam crucem formavit; tum in memoriam de quinque Regibus parta victoria scuta quinque per ipsam crucem distinxit, & in unoquoque triginta nummos argenteos figuravit, quod totidem mundi Servator venditus esset: quæ nummorum figura à posteris Regibus commodius ita mutata est, ut singulis scutis s. nummi inscripti, simul cum ipsis scutis numerum triginta explerent. Hac tunc ibi sumpta insignia. De Castellis verò aureis septem, quæ in rubro campo scuti regii oras ambiunt, vid. inf. art. 2. §. 4.

Quæstio I.

Ad §. 1. verb. In remunerationem virtutis militaris dotisque nomine assignavit &c.

An hac origo Regni Portugallici justa sit? Resp. Originem eam esse justissimam juxta ac gloriosissimam. Haut equidem latet, quam agitata in Germania, Gallia, Suecia ac alibi sæpe fuerit quæstio de jure alienandæ partis Regni
vel

vel Principatus; videturq; dicendum, quòd Rex non possit regnum, ejusve partem alienare, adeoque nec dotis nomine in alium transferre: id quod Gallia sibi lege quadam Salica datum prætendit: Regia enim potestas in administrando & conservando, non verò in destruendo sive abutendo consistit, eoque differt à dominio privato, quod potestatem abutendi & consumendi quoque continet; neque verò regna sunt patrimonialia, sive jure successionis, sive occupatione acquisita sint. Sanè si titulo privato, V. G. empti vel donati regnum acquisitum jure fuerit, jus ita ritè quæsitum eodem modo iterum alienari potest. Verum pro decisione quæstionis nostræ dicendum, non omnem alienationem ad destructionem seu deteriorationem Imperii, sed aliquando ad conservationem ejus pertinere, & partem administrationis esse, nimirum si necessitas, vel utilitas totius, aut officii ratio alienationem partis requirat; quod non subditorum, sed ipsius Principis judicium est. Ita si in re dubia per transactionem, aut pacis redimendæ causâ, pars alienetur, valebit, ceu conservandi totius causâ factum. Imprimis verò ad officium Principis pertinet, benè meritos de Republica, quorum operâ conservata ea est, remunerare: *Nullam enim Rempublicam ratione quadam & disciplinâ designatam videri, si in ea non remunerentur rectè facta, ait Cic. de Natur. Deor.* Potuit igitur tam insignis Henrici opera parte territorii (præsertim dotis nomine datâ) compensari. Qua ratione etiam feuda constituta sunt, & integra quoque territoria feudi jure concedi solent: quemadmodum hæc pars Henrici jure saltem clientelæ permissa, & jure demum belli plenè postea quæsita dicitur. Vid. §. 2. Portugalliæ ergo mater virtus est, & Regnum istud virtute partum vel hoc omine nunquam dilabetur.

Ibid. verb. filiam majorem, cui regnum debebatur, &c.

An jus primogenitura à natura sit? R. non esse in hæreditatibus, at in principatibus: in quibus, cum non omnes simul, sed unus tantum succedere possit, ac nulla ratio sit, quæ minorem majori præferat, sola superest, quæ majorem minori. Tractatum id fuit inter duos Darii Persarum Regis filios, Artemenem majorem, & Xerxem fratrem; decusumq; fuit eadem ferè distinctione, quam dedimus: fratres enim omnes privatum patrimonium vindicare posse, uterque fratrum fatebatur; at regnum esse natu majoris. Verum Xerxes majorem se Regis filium venditabat, quod primus post partum à Patre regnum genitus esset; obtinuitq; favore potius patru, & fratre ipso cedente, quam jure: quo regnum fratri majori debitum fuisse scribit Iustinus lib. 2. Hist. 10. ubi addit: Hoc jus & ordo nascendi & natura ipsa Gentibus dedit.

Quaest. 3.

Ad §. 2. Verb. Matrem carceris custodiâ detinuit &c.

An ejus, qui Rex aut Princeps est, imperio subiecti etiam sint ipsius parentes, uxor, ceteraque regia familia? Resp. Affirm. Nam distinguendum est inter potestatem domesticam, & publicam: quoad potestatem domesticam Rex subest parentibus suis; quoad potestatem publicam autem hi sub sunt filio Regi. Imperium enim inhæret toti territorio, adeoque omnibus personis & rebus, quæ in territorio sunt. Sed & familia Regis pars regni est, cui, ac singulis ejus partibus, cum summa potestate Rex præest. Unde Ptolemæus, cum filio regnum suum tradidisset, ipse privatus officium ei fecisse dicitur ap. Iust. lib. 26. c. 2.

* (7) *
Quaest. 4.

Ad §. 2. Verb. Et filio suo exheredato &c.

An Rex testari de regno possit, & filium à successione regni exheredare? Hæc quaestio magni momenti est, & duo membra continet, alterum de jure testamenti in genere, alterum de jure excludendi filii. Quod utrumque negatur. Testamentum enim esse juris saltem positivi ac voluntarii, licet ejus, quod pluribus gentibus commune est, vel ex eo patet, quod sit dispositio quædam, quæ, mortuo demum disponente, vim capit ac incipit; id verò naturaliter fieri nequit, nec dispositio aliqua incipere eo tempore, quo disponens amplius non est. Deinde cum testamentum valeat ac subsistat ex sola unius acceptatione, id quoque meri juris positivi est, cum naturaliter nulla dispositio inter homines, qua de jure ab uno in alterum transferendo agitur, valeat, nisi utriusq; consensu, adeo ut, quamdiu pars nondum acceptavit, tota dispositio ex ratione naturali ipso jure nulla sit, nullamque penitus vim habeat. Unde sequitur, quod summi illi Principes, qui nullo jure civili, sed naturali obligantur, ex testamento efficaciter non teneantur, nec in eorum præjudicium illa valere possint. Etsi verò testamenta quoque inter Principes hujusmodi pleno jure valerent, tamen (quod alterum quaestionis membrum est) excludi eo filius & successor à regno non posset, cum nec à feudis possit, ex communi & recepta Feudistarum sententia: Non enim in regno aut feudis ille succedit ex solo beneficio defuncti ac mero jure hæreditario, sed & ex jure, quod à primo acquirente ejusque pacto seu dispositione quæsitum habet, adeoque facto alterius auferri ipsi non potest. Quod autem Carolus Magnus testamento divisit regnum inter tres filios suos, ea dispositio non jure testamenti, sed ex consensu Procerum, valebat.

Quaest.

Quaest. 5.

Ad §. Verb. His copiis confusus Ismarius in Alphonsum properabat &c.

An Ismarius metu crescentis potentia potuerit inferre bellum Alphonso? Resp. Suspectam vicini potentiam non esse justam causam inferendi belli; idque eo probatur, quod bellum praesupponit injuriam acceptam, sive jus laesum, quemadmodum privatus non potest actione jus in judicio persequi, nisi id ipsi absit, ac jus laesum fuerit. Sane, si vicinus potentiam suam abutatur, & per fas nefasque alios conetur deprimere, ita ut nobis quoque bellum aut vis ab eo expectanda sit, non jam nudus est potentiae metus, sed initium aliquod injuriae, quae incipit, quando alii paratur; qui proinde praecipue occupare executionem ejus potest. Equidem tunc tua res agitur, cum proximus ardet Ucalegon; Si quis ex mera ambitione passim vicinos suos invaderet ac subjugaret, jure communis haec vicinorum causa videri potest. Ex quo judicium ferre licet de eo, quod Gallos sese opposuisse nimium crescenti Hispanorum potentiae dicit Grammondus *lib. 4. Hist. Gall.* quam Gallorum sententiam acriter reprehendunt alii, inter quos est Antonius Perez *in Jure publico.*

Quaest. 6.

Ad §. 7. verb. Regio honore plus quam dignus.

Num virtuti an generi prior locus debeat? R. Virtuti: illi enim competit ex merito proprio, generi ex alieno: illi naturam, huic moribus.

*Ita Seneca: Est clara virtus; qui genus jactat suum,
Aliena laudat.*

Et Claudian. Virtute decet, non sanguine, niti.

Gravis in eam rem est Oratio Marii, Viri summi, apud Sallust. *in bel. lug.* At pessime tamen Phraates Parthorum Rex regnum, omnibus filiis suis praeteritis, fratri Mithridati, ceu insignis

signis virtutis viro reliquit, Iustin. lib. 14. c. 5. Ita enim virtuti favendum est, ut ne aliis, imprimis filiis, jus quæsitum ac naturâ ipsis comparatum auferatur.

ART. II.

De

Progressu Regni Portug.

I.

Alphonso A. C. 1185. mortuo successores quoq; ipsius multa heroica facinora, imprimis in Saracenos gesserunt; nam à filio ipsius Sanctio I. qui multas civitates condidit & populo instruxit, tantâ strage Saraceni propè Hispalis muros affecti sunt, ut Batis fluminis unda sanguine tincta fuerint. Et deinceps auxilio Classis Danica, qua vi tempestatis in Olysiponensem portum appulerat, Sylvensem civitatem, ejectis Saracenis, recuperavit, ac prædam sociis concessit. §. 2. Huic filius Alfonsus II. cognomine Crassus, in regno ac victoriarum contra Saracenos felicitate, iisque fortiter repressis, ope classis Batavorum, qua ad bellum sacrum contendebat, urbem Alcaßarem eripuit. §. 3. Sanctius II. quoq; Alfonsi hujus filius, cognomine Capellus, pluribus eos victoriis fatigavit, quanquam ipse rebus agendis impar existimatus, & populo visum fuerit, annuente Innoc. IV, vicarium ipsi fratrem Alfonsum dare; salva tamen manente Sanctio dignitate Regiâ, salvôque, si liberos gigneret, jure successionis. Decesit ann. 1246. §. 4. Sanctii frater Alphonso III. ductâ Beatrice, Alfonsi X. Regis Castella & Legionis filiâ, regnum Algarbiorum in dotem accepit consensumque ei est ab Hispanis, ne quid penderetur, neve cogerentur Reges Portugallia, ut ex fœdere debebant, curiis seu conventibus Hispanorum interesse. Expugnatis Loulea Pharo, Aljezurio & Albofeirâ, Portugallia Regni insignibus Clypeum purpureum addidit, aureis Castellis respersum. Obiit ann. 1279. §. 5.

B

Hujus

Hujus filius Dionysius, multis virtutum, maximè liberalitatis
 & justitiæ, encomiis deprædicatus à Portugallis, & cui prima scho-
 la Conimbricensis rudimenta tribuuntur, honestissimis stipendiis
 eruditos ornavit, multa quoque edificavit oppida & diruta re-
 paravit, legesque saluberrimas regni condidit, judiciorumque or-
 dinem constituit: Primus in Portugallia carmina linguâ vulgari
 scripsisse, indeque poësis versuum similiter cadentium ad Siculos,
 hinc ad Italos, deinde ad alios quoque populos dimanasse dicitur.
 Algarbiorum Regis titulum primus usurpavit, latronibusque sub-
 latis tutum in regno iter præstitit, ac, potentiorum in plebejos vi
 repressa, Ann. 1325. obiit. Proverbium de eo circumfertur: Rex
 Dionysius, qui faciebat quicquid volebat. §. 6. Post mortem
 Patris Dionysii sceptrum capessivit Alphonsus IV. ferox dictus,
 qui Beatricem Sancti IV. Castella Regis filiam duxit, & , quam-
 vis cum illius nepote, Alphonso XI. magnas similitates gereret, in
 pralio tamen adversus Mauros ad Salatem fluvium ei adfuit, quo
 CCCCID. Saracenorum caesa dicuntur. Puellam insigni formâ
 præditam D. Agnes de Castro, quam filius ejus Petrus sibi clam
 desponsarat, morte multavit, qua de causa Petrus indignatus,
 non sine damno regni in Patrem surgebat, donec tandem trans-
 actione res componeretur. De cætero Rempub. saluberrimis legi-
 bus juvit, multa quoque alia gessit fortiter, & in bello ac pace
 laudem meruit. §. 7. Patre Ann. 1357. mortuo regnum devolu-
 tum est ad Petrum; qui rigidus justitiæ assertor causidicos &
 rabulas litium satores ejecit. In delicta quoque severissimè ani-
 madvertit; Bonos verò donis etiam ad fiscum deferendis locuple-
 tavit. Princeps valde liberalis, Regem non esse dictitabat, cui
 dies sine beneficio abiisset. Fatis cessit Anno 1368. §. 8. Filius
 ejus Ferdinandus sceptro admotus, cum à Sanctio IV. Castellano
 per filiam ipsius Beatricem rectâ lineâ descenderet, Henrico, Regi
 Castella, Status juxta ac Regni questionem movit. Id tamen pa-
 rum feliciter cessit, regnumque bello implicitum, & miles ex An-
 glia

glia evocatus infestior Portugallia fuit, quàm ipse hostis. Obiit Anno. 1383. §. 10. Post obitum Ferdinandi sine liberis legitimis mortui, Portugalli proclamaverunt Regem Joannem I. qui filius fuit Petri Regis ex prædicta Agnesâ de Castro natus, & Portugalliam adversus Reges Castella fortiter defendit, Septam, Mauritania urbem opulentissimam & munitissimam, magnâ Saracenorum clade, uno die expugnavit. Codicem Iustiniani in patrium sermonem verti curavit, & ob multa memorabiliter ab eo gestis, Rex bona memoria fuit cognominatus. Inter plurimos liberos habuit Eduardum, qui Patri successit in regno. Obiit Anno 1433. §. 11. Eduardus Princeps optimus, sed multa infelicia expertus fuit. Fratres ejus expeditionem suscipiebant in Africam, sed in obsidione urbis Tanger in manus hostium incidebant & captivi abducebantur, cogeanturque Mauris promittere restitutionem Ceuta, fratrem Ferdinandum relinquentes obsidem: sed quoniam Procures Portugallie hac sponsione se non teneri arbitrabantur, obses ille in carcere diem clausit. §. 12. Hæredem coronæ habuit Eduardus filium Alphonsum V. qui Anno. 1438. regnum adiit, eiq; mater testamento patris erat tutrix constituta. Sed quoniam Procures imperio fœmina subesse volebant, administratio regni offerebatur Petro Duci Conimbricensi Alphonsi Patruo, quem postea Rex in exilium abire jussit. Fuit vir fortis & Dux belli strenuus, & plurima oppida expugnata regno adjecit, nobilissimamq; à Saracenis victoriam reportavit, quapropter & Africanus dictus est. §. 13. Filius ejus Joannes II. Ann. 1481. diadema adeptus, res magnas animo suo voluit. Ipse est, qui, quod Henricus Patruus ipsius magnus cœperat, navigationes ad inquirendum novas incognitasq; terras instituit, missaque classe instructissima, promontorium illud, quo nullum in toto orbe majus est, & præter quod cum magno Europe commodo ad Indos Orientales via patet, primus aperuit, & Caput illud bonæ spei vocari jussit. Terrâ quoq; nuncios ad investigandum India situm, atq; ad

magnum *Aethiopum* seu *Abyssinorum* regem *Christianum* misit, cumq; ad amicitiam & commercia invitavit; Mauris quoque *vedigalia* imposuit & sine liberis decessit Ann. 1495. §. 14. Emanuel *Eduardi* Regis è filio *Ferdinando* nepos, patrueli *Johanni II.* sine liberis denato successit, & magnum ac arduum illud opus per immensi Oceani ambitus *Indias Orientales* adcundi magno animo feliciterq; executus est. Hic tres uxores successivè habuit: primam *Isabellam Ferdinandi Catholici* filiam (unde *Castella* & *Legionis Principatu* inauguratus est) ex qua sustulit *Michaëlem*, qui puer obiit; Secundam *Mariam*, *Isabella* sororem, qua illi peperit *Johannem*: *Isabellam Augustam*, *Caroli V.* Imperatoris uxorem, ex qua natus *Philippus II.* *Hisp. Rex*: *Beatricem*, qua *Carolo Sabaudia Duci* nupsit: *Ludovicum Ducem Pacensem*: *Ferdinandum*: *Alfonsum Cardinalem*, & *Archiepiscopum O-lisiponensem* &c. *Henricum Cardinalem*: *Eduardum* (qui duxit *Isabellam*, *Iacobi Brachantia Ducis* filiam, ex qua sustulit *Mariam*, qua *Alexandro Farnesio principi Parmensi* nupsit: & *Catharinam*, qua *Johanni Duci Brabantia*: *Mariam*: *Antonium*, qui infans obiit. Tertiā uxorem duxit *Leonoram*, *Philippi Regis Castella* & *Archiducis Austriae* filiam; ex qua ei nati *Carolus* brevis vita; *Maria*, qua cælebs vixit. Fuit itaq; Emanuel felicissimus Princeps, insigni prole, & rebus præclarè gestis illustrissimus. Siquidem orientis portas primus aperuit, & multa majoribus nostris incognita manifestavit, *Aethiopia*, *India* & *Persidis* partem non minimam, *Malacam*, *Molucos*, *Brasiliam* & innumeras Oceani insulas partim fœderis ac commercii, partim Imperii, jure sibi adjunxit. Multos Reges subegit, & tanto maris ac terræ spatio disfitos tributarios & vedigales reddidit. *Babylonia* Regis *Chyses* superavit. Maximas auri, argenti, lapillorum, margaritarum, aromatum, & aliarum Orientalium mercium divitias in *Portugalliam* inbexit, quamvis ab hoc commercio cum *Indis* instituto *Portugallos* excludere frustra conarentur *Sultanes Egypti*

Aegypti & Respublica Veneta, per quos solos hactenus merces Indica in totam Europam fuerant derivata. Iudeos ad Christi fidem converterit; Saracenos e regno exterminavit, Religionem instauravit. In religiosos omnium ordinum liberalitatem exercuit. Christianam fidem per Aethiopiam, Indiam & varias orbis partes propagavit, atque ad eam conversos mirè fovit. Hisce incrementis re floruit Portugallia sub Rege Emanuele, qui obiit Ann. 1521. Hujus regiminis tempus Portugalli aureum appellant seculum. §. 15. Regni haeres ipsi fuit filius Joannes III. Princeps benignus & clemens, cujus tempore societas Jesu exorta, atque in Portugalliam inducta est: S. Xaverium ad Indos, fidem Christianam ibidem plantatum, misit. Academia Conimbricensi largissimis sumptibus prospexit. Castilianos à Moluccis insulis depulit, Turcarum, Maurorum, Calcutanorum piratas innumeros neci dedit. Dium urbem portumque totius Orientis commodissimum Regi Cambaje armis eripuit, Regem ipsum duplici pugna superavit, Turcasque auxiliares profligavit, filium habuit Joannem, qui Joannam Caroli V. Imperatoris filiam duxit & ex ea posthumum reliquit Sebastianum. Ipse denique obiit 1557. §. 16. Unde Sebastianus Joannis III. è filio Joanne nepos, trium adhuc annorum puer sub tutela avia Catharinae & Henrici patruum magni successit, anno aetatis decimo quarto regni gubernacula suscepit. Nimis præcipiti gloria paranda studio impulsus & Regi Marochiorum Mulcy Mahomet, qui auxilium ejus adversus patruum implorabat, opem laturus, trajecto in Africam exercitu Fessense regnum petiit; sed Ann. 1578. ab infinita barbarorum multitudine oppressus, cassis decem millibus Christianorum totidemq; captis vel occubuit, vel fugâ elapsus ad ignotas terræ plagas abiit caelebs adhuc: aetatis anno 24. Prælium hoc celeberrimum est cæde trium Regum memorandâ, siquidem præter Sebastianum occubuerunt quoq; Rex exul Mulcy Mahomet, & Rex Marochiorum Mulcy Malucco. Cum autem mors Sebastiani incerta esset, postmodum in Lusitania surrexerunt

quatuor ficti Sebastiani, falsis Demetriis in Moscovia non absimiles, ad impediendam legitimam successionem, quorum fraus & temeritas tandem detecta fuit.

Quaest. 1.

Ad §. 1. Successores quoque ipsius.

Qualis successio in Principatibus ac regnis mero jure naturali obtineat? R. Linealis, qualis describitur in Aurea Bulla Caroli IV. & variis aliorum Impp. constitutionibus illustrata est: in qua scil. non proximitas graduum sed linearum respicitur. Jus enim lineæ primogenialis auctori quæsitum, sive in reali successionem illud consistat, sive in spe succedendi, jure naturæ transit cum omni sua qualitate ad ipsius descendentes: & ideo, donec illi superstites sunt, reliquarum linearum cognatis, etsi ultimo defuncto gradu propiores fuerint, nullum jus succedendi esse potest. Et huic simplicissimo Juri tamdiu inhærendum, donec manifestè doceatur, aliud lege fundamentali Principatus constitutum fuisse.

Quaestio 2.

2d §. 3. Verb. & populo visum fuerit.

An Rex propter incapacitatem removeri à regno possit? Aff. Si manifesta ac perpetua sit incapacitas; cujus rei exemplum notissimum est in Wenceslao Boëmo, qui ab Imperio depositus est. Secus si in furorem Rex incidit, quod contigit Carolo VI. Galliarum Regi; quia furor intervalla habere, & spes convalescendi esse, non igitur interim jus quæsitum auferri potest.

Quaest.

*Quest. 3.**Ad §. 4. Verb. Regnum Algarbiorum in dotem accepit.*

An in hoc titulo aliquid desiderari possit? Neg. Nam hæc regio pars fuit ejus terræ, quam à Saracenis recuperandam jam Alfonsus VI. Castiliæ Rex Henrico Lotharingo Portugalliæ autori promiserat, ut dictum est *art. 1. §. 1.* Cum verò Saraceni diutiùs in hoc angulo hæerent, memoratus Alfonsus III. demum hoc accedente novo dotis titulo, adeoq; gemino optimoq; jure traditum sibi à Socero Castiliæ Rege accepit, terrisq; ac titulis suis adjecit; quodfuit quoq; sui naturæ, ac veteris Lusitaniæ, cujus pars fuit, jure Portugalliæ meritò cedit.

*Quest. 4.**Ex §. 7. Verb. occidi jussit &c.*

An defendi potest factum Alfonsi, puellam, quam filius sibi junxerat, morte multantis? R. In pluribus regnis & provinciis inconsulto Rege five Principe primoribus nuptias contrahere vel filias suas elocare non licet, Myler. *in gamolog. person. illustr. c. 2. th. 4. & seqq.* ubi simul leges & constitutiones diversorum locorum refert. *Vide etiam Minister. Card. Richelii l. 3. c. 15. & in Reminiscencia Polit.* ubi de Gallorum consuetudine agit, & eam juri consentaneam esse tradit. Sanè enim & multum periculi & multum commodi creari regnis ac Principatibus ex nuptiis primorum, imprimis verò liberum, potest; omninoque interest reip. ne à fœderum horum conjugaliū arbitrio excludatur consensus Principis. Unde permulta sunt exempla Principum, qui neglectum consensus sui acerrimè vindicârunt: Ita ut Philippus Pulcher, Galliarum Rex, cum intellexisset, Guidonem Dampetræ comitem Flandriæ filiam suam Philippam Eduardo Anglo despondisse, illam ad se vocaverit, venientem carceri mancipaverit, & viginti ejus pedissequas projici in sequanam, ejus

ejus comites verò, triginta claros viros, suspendio interimijusserit, uti refert Bzovius in *Histor. lib. 13. f. 136*. Quod si ergo invito seu prohibente Rege Alfonso Puella se junxerit ejus filio, ex rigido regiæ potestatis jure, vindicta defendi quidē potest: At sanè factum hoc suppliciis quoque Manlianis durius fuit. Equidem jure naturali consensum Parentum ad validitatem nuptiarum ex necessitate requiri non putamus.

Quest. 5.

Ad §. 11. Cogebanturque Mauris promittere restitutionem Ceutæ &c.

Q. An promissio vi metuque extorta obliget? Resp. Pollicitatione Ducis bellici non tenetur quidem Resp. neque hæc obsidem tenetur redimere, nisi ipsa dederit. Verum tamen est, ipsum Ducem, qui captivus promisit, licet vi metuque coactus, obligari: Ratio est, quoniam ipsa voluntatis essentia per vim ac metum non tollitur, quin potius studium ipsius augetur, ac voluntas enixior, quoad istum actum, redditur. In tali enim actu distinguenda omnino sunt voluntas & libertas: illa est consensio quædam, hæc facultas agendi, *juxta §. 1. Instit. de Jure pers.* quæ latissimè differunt. Voluntatis enim substantia consistit in quadam lubidine agendi (ut & sentit Augustinus;) Hæc verò in agendi potentia; quæ licet per vim metumque ablata sit, essentia tamen voluntatis non tollitur: Hinc, quando in negotio nihil aliud requiritur, quàm voluntas, tunc nihil desideratur nisi ut illud, quod agitur, acceptatum fuerit; etsi vi metuque extortum. V. G. in belli fœderibus, pace armis extorta, urphædis &c. Nam his casibus voluntas libera non requiritur, quia ibi cogi aliquis potest, & facultas nostra subiecta est legibus & armis, ut à magistratibus & vi armorum compelli quis possit: Et utrique parti bellantium
omnia

omnia licita sūt, quæ ad minuendas vires adversarii, sive ad victoriam, quæ est sententia litis, consequendam pertinent.

Quæst. 6.

Ad §. 12. verb. tutrix constituta &c.

Cujus sit, Regnis ac Principatibus tutores dare? Resp. Non populi, qui, donec superest imperans familia, in eam omnem potestatem transtulit; non potest Antecessor Successori, quia testamenta non sunt juris naturalis, ut supra diximus: nec ille in hunc potestatem habet, quæ morte quoque ejus expirat. Quin cum ipsa quoque tutela juris magis positivi sit, ac successiones in regnis ex lege primæ concessionis dependeant, vix hoc jure naturali definitum videtur. Unde ingentes sæpè motus, & imprimis in Gallia temporibus Caroli VI. phrenetici tantum dissidium inter domum Aurelianensem & Burgundicam ortum est, ut universam ferè Galliam consumferit. Tutissimum itaq; est, id lege Regni fundamentali decidi; quanquam, si id factum non fuerit, præcipuum ac potissimum ad tutelâ jus ejus sit, qui post pupillum successionem proximus est. Ita Ampliss. Dn. PRÆSES in Prælectionibus jur. Nat. & Gent.

Quæst. 7.

Ad §. 14. Verb. Ab hoc commercio cum Indis instituto Portugallos excludere frustra conarentur &c.

An Sultanus & Respub. Veneta justè conati sint Portugallos impedire à commerciis Indorum? Resp. Neg. Nam Indi quidem possunt merces suas vendere, cui populo volunt, & sic certam gentem à suis commerciis communi quodam consensu excludere, contra Grot. quoniam in suis rebus ac mercibus suo jure utuntur, nec faciunt injuriam isti populo, qui nil juris habuit in res & merces alterius populi. At Veneti & Sultanus prohibere Portugallos à commerciis Indorum

dorum non potuerunt; quia nec illis in eas res ac merces plus juris est. Quia Jus commerciorum juris naturalis est, quod facto tertii auferri nequit; uti nec navigationes aut transitus terrestres, qui ejusdem juris sunt, impediri possunt. Neque vero cessatio alicujus lucri causa justa est impediendi commercii, quia, qui id allegant, nondum habent jus quæsitum in lucris illis, sed demum per negotiationem id acquirunt & per industriam, quod jus aliis æque competit. Hæc controversia olim acriter agitata fuit inter Hollandos & Anglos, cum hi illi transitum denegarent ad novum orbem.

Quæstio 8.

Ad §. 15. Verb. Societas Jesu exorta & in Portugalliam introducta &c.

An Princeps teneatur promovere Religionem & cultum divinum in regno suo? Resp. Affirm. idque apparet ex Esaia cap. 49. v. 23. Reges erunt tui (scilicet Ecclesiæ) nutritii, & Regina nutrices tua: & cap. 60. p. 10. Aedificabunt alienigena muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Hinc in Rep. primum esse debet curatio rerum divinarum Arist. 7. Polit. 8. Si quidem ea ad augmentum imperii maxime conducit ob benedictionem Dei, seu pietatis mercedem promissam, & subditorum inter se ac Remp. concordia studia: Religio enim & timor Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem. Lactant. 2. Inst. 16. Unde Cicero de Nat. Deor. c. fin. Est mihi tecum pro aris & focis certamen, & pro Deorum templis atque delubris, pro urbis muris, quos vos, Pontifices, sanctos esse dicitis, diligentiusque urbem Religione, quam mœnibus, cingitis: Et in orat. de Arusp. Resp. c. 19. dicit, Romanos non calliditate aut robore, sed pietate & Religione omnes gentes nationesque superasse: atque ideo eorum Numine tantum imperium esse natum, & auctum, & retentum. Laudatur quoque Justinianus Imperator hæc de causâ à Giphaniq & Guincto in ejus vita, sub titulo

titulo, Justinianus Magnus, editâ, c. 15. §. 2. imprimis verò quòd cum Sacerdotibus de Dei cultu rectè instituendo sæpius conversatus fuerit, *templumque S. Sophia Constantinopolitanum* tam magnificè exstruxerit: ubi auctor Orig. *Constantinopolit.* narrat: Imperatorem illum, templi hujus fabricâ absolutâ, exclamasse, *vici te Salomon!* jussisseque, Regis hujus simulacrum è regione S. Sophia collocari mæsti & genas carpentis, quasi ejus adificii mole ac pulchritudine Templum suum superatum doleret.

Art. III.

De

De Statu hodierno Regum Portug. & quomodo hoc Regnum ad familiam Bragantinam pervenerit.

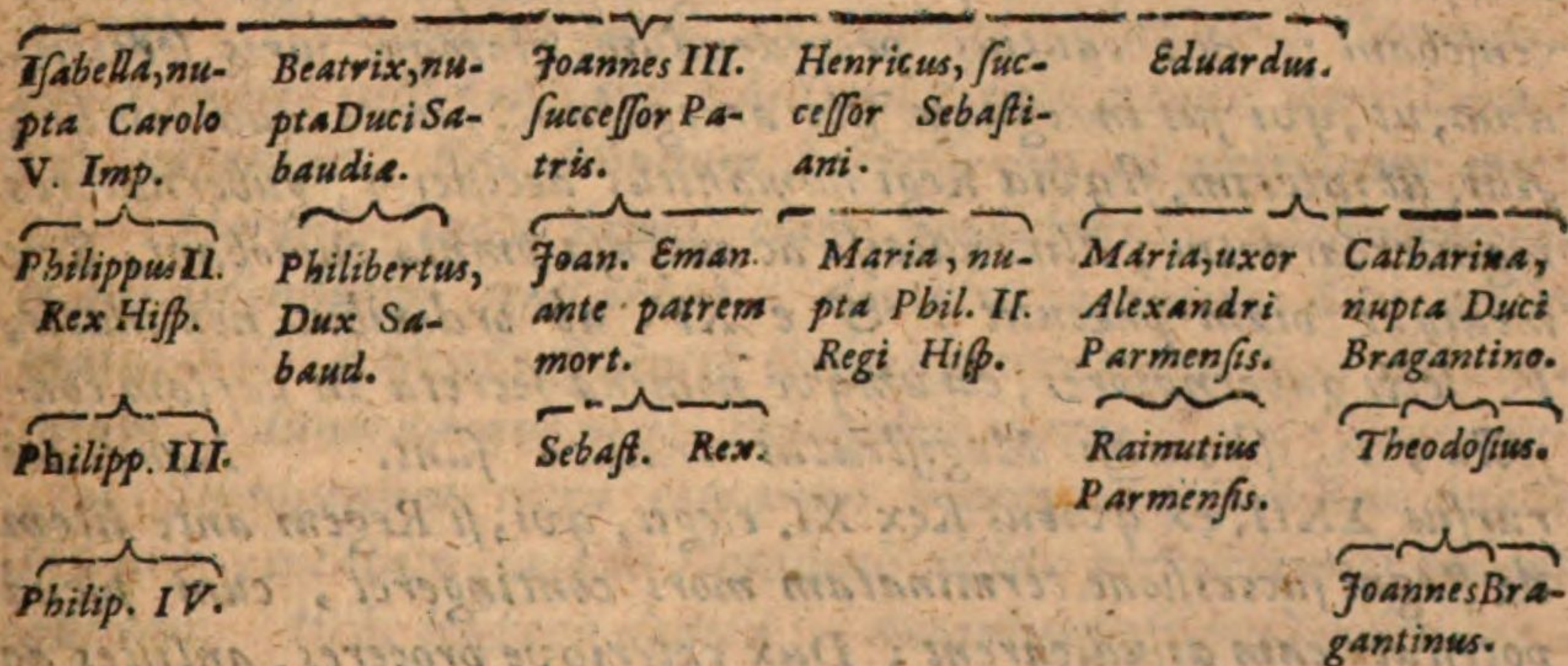
I.

Notissimum est, per mortem Regis Sebastiani, in infelicissimo pralio Africano sine prole occumbentis, in regnum Portugallia successisse Cardinalem infantem Henricum, Sebastiani patruum, Regis Emanuelis filium. Cum verò is nec liberos, nec per ætatem spem liberorum haberet; atque ea de causa jam tum regni candidatos in medium prodire, Procerum Regni ac populi gratiam pressare, & se vivo veluti hereditatem ejus cernere animadverteret; voluit ipse singulorum, qui jus sibi successionis in regnum esse putabant, rationes audire, ac de causa statuere. §. 2. Inter hos erat 1. Philippus Rex Hispania, tanquam natus ex Isabella, primogenitâ Emanuetis. 2. Joannes Dux Bragantia, nomine Catharinæ, uxoris sue, quam ex masculo natam, Regi Philippo ex fœmina nato preferendam esse dicebat. 3. Alexander Princeps Parmensis, nomine Reinutii primogeniti sui, nati ex Maria filia Eduardi & sorore Catharina natum majore. 4. Antonius Prior Cratensis, filius Ludovici fratris ipsius Regis Heinrichi, qui se non nothum, ut vulgò

credebatur, sed ex legitimo matrimonio natum esse, asseribat. 5. Emanuel Philibertus, Dux Sabaudia, qui ex Beatrice, altera Emanuelis filia descendit, & licet illa natu minor sorore sua, Isabella, matre Regis Philippi, fuerit, regnum tamen, sed modestissime, ambiit. 6. Catharina Medicea, vidua Henrici II. Galliarum Regis, jus à longinquo repetebat, omnesque ab Alphonso III. Reges non jure successisse agebat, quod ex altera didici Alfonsi Coniuge nati essent, quam is, priore superstite, à quâ ipsa descendebat, superinduxisset. §. 3. Philippus & Catharina pari gradu Henricum continebant: Catharina, tanquam filia Eduardi masculi, qui Isabellam Philippi parentem procul dubio, ut masculus feminam, exclusisset, Philippo se preferendam esse dicebat; & quemadmodum Eduardus, si adhuc viveret, excluderet Isabellam matrem Philippi, sic se quoque nunc, Patrem suum representantem, excludere Philippum, qui representabat Isabellam matrem suam; personamque succedentem querendam è meliori lineâ, legibus ac consuetudine Portugallorum cautum esse, contendebat; Cui addebatur, Comitibus Lamecensibus Ann. M C XLI. omnium ordinum consensu decretum esse, ut, licet deficiente masculo femina sceptrum deferri deberet, hac tamen, si extra fines Regni nuptum abiret, jure Corona patria excideret, ne unquam Regnum teneret, qui Portugallus non esset; Atque adeo Isabellam Carolo V. elocatam nullum jus ad coronam patriam secum detulisse, vel in filium derivare potuisse; Catharine verò Regnum jam deberi, quia illa maritum haberet è Principibus Portugallia. Contrà Oratores Hispani, à Philippo Rege missi, fratre Henrici Eduardo semel mortuo, ejus rationem nullam habendam dicebant, sed tantum gradum inspiciendum, in quo masculus feminam excludit. Hac ita primum proposita, dein à celeberrimis Italia & Hispania Jurisconsultis, etiam publicatis scriptis Bononia & aliis in locis, agitata sunt. Porro Rainutius, Alexandri Parmensis filius, pretendebat jus Matris sue defunctæ, quæ Eduardi filia primogenita,

nita, Catharina Bragantina verò secundogenita erat, hinc multi in partes Reinutii inclinabant: sed Catharina Bragantina, Rainutium, utpote proximior, excludere videbatur. Antonius se legitimum probare, uti conabatur, non poterat, is tamen, quamvis Henrico summè invisus, populi favore sublevabatur. Catharina Medicea per Oratores suos, ut proximè dictum est, non erubuit, omnibus inde ab Alphonso III. Regibus status questionem movere; verum, ut Thuanus lib. 65. ad ann. 1578. ait, non spe potiundi regni, sed oraculi tristis, ut credebat, fallendi causâ: Et cum post tanti temporis lapsum metueret ne sibi præscriptio temporis objiceretur, Et, quia temporis longinquitas obstabat illi, in possessionibus regnorum, præsertim violentis, nullo tempore præscriptioni locum esse contendebat. Pro intellectu hujus controversiæ serviet sequens schema genealogicum.

Emanuel

§. 4. Doctores Conimbricenses numero tredecim, Henrico Cardinale, Portugallia Rege, adhuc vivente, Et Doctores Bononienses in Italia Et Perusini, multique alii sentiebant, Catharinam Bragantiam Ducissam sine controversia veram Et legitimam heredem esse

esse regni Portugallici : Doctores Ticinenses, Philippi Regis subditi, infavorem Principis Parmensis palam judicare non erubuerunt. §. 5. Verum potentissimus illorum erat Philippus II. Castella Rex, pro quo nonnulli quoque Dd. pronunciaverant, sed qui viribus magis fissus, conciliatâ sibi tota ferè Nobilitate Lusitanâ, postulavit multis modis ab Henrico Rege, ut aut se Successorem declararet, aut nullum alium. Plebem verò Ulysiponensem sibi devincire non potuit, quin potius, habitâ in Camera, ut vocant, Ulysiponensi deliberatione, cui duo ex plebejo ordine intersunt, apud Henricum, ut ipse Successorem indigenam secundum regni leges nominaret, urgent & sumptus in viginti millia armatorum contra omnem metum potentiamque externam magnâ fiduciâ offerunt. §. 6. Anno 1579. Comitiis ad Kalend. April. indictis, regis insignibus ac habitu ornatus in pegmate ad id parato sub Uranisco consedit. Alfonsus Castroblancus Sacerdos orationem habuit : variabant sententia. Alii, nulla dilatione interpositâ de regni successione decernendum censebant ; Alii cautiùs procedendum, viamque juris servandam, ut, qui jus in regnum sibi arrogabant, citati audirentur ; Alii, ut interim, si quid Regi humanitùs accideret, gubernatores regni crearentur ; Alii indecisa ac confusa omnia cupiebant. Rex mediam viam prætulit : & è XV. ab ordinibus nominatis, V. electi gubernatores, eorumque nomina secreta in capsam conjecta, Ulysiponensi Magistratui tradita sunt. Nominati rursus XXII, ex quibus Rex XI. elegit, qui, si Regem ante litem de Regni successione terminatam mori contingeret, cum plenâ potestate eam dijudicarent ; Dux ceterique proceres, antistes ac ceteri ordines sacramento adacti caverunt, gubernatoribus à Rege creatis & ei, secundum quem electi iudices pronuntiasent, tanquam legitimo Regi se parituros. §. 7. Vocati Oratores suos mittunt : Causa agitur. Fus Catharina Medicea, tanquam longiùs petatum, neque veris fundamentis nixum, explo-

explosum. Antonius judiciali sententia illegitimus pronunciatur. Restabant Philippus Sabaudus, Bragantinus, & Ranutius: Hi dum singuli reliquorum causam acriter infringunt ac rationibus dejiciunt, omnium causa ac jus post tot velitationes incertius quoque factum fuit, & re infecta indecisâque singuli consultationes pro jure suo ad Pontificem & Principes Christianos miserunt: Pontifex se arbitrum offert inter Philippum & Henricum, quod Philippus respuit, & arbitrio opus esse negavit. Regni ordines, quasi extinctâ masculâ prole & incerto succedentium jure, rem ad electionem deductam contendebant, idque sibi juris arrogabant. Philippus jus suum armis persequi parat, unde Henricus paulatim labare cœpit & tandem, plebis tumultum veritus, cum Philippicis Oratoribus in arcano transigit, additis conditionibus de certis dignitatibus, quæ in regno solis Lusitanis attribuerentur. §. 8. Anno 1580. prid. Kalend. Febr. Henricus moritur, re nondum cum Ordinibus regni transacta. Gubernatores in tabulis nominati Magistratum ineunt. Philippus ab illis, ex Henrici voluntate, Regnum sibi deposcit. Illi tantisper à bello abstinere petunt, dum Legati sui audiantur. Rex Albanum è secessu suo ad exercitum mittit. Marchio sanctæ Crucis classi propositus. Gubernatores se ad defensionem comparant. Antonius à populo Rex acclamatus XIII. Kalend. Quintil. Gubernatores regni fugâ sibi consulunt. Elua aliæque urbes Philippicis apertæ. Antonius in urbem Ulisiponensem citra certamen receptus. Tandem prælio sub urbe certatum, in quo Antonius victus per urbem transiens aufugit. Urbs Ulisippo dedita. Antonius post multa frustra tentata, & miserum aliquot mensium latibulum, tandem in Galliam incolumis evasit. Albertus Archidux Austria, Portugallia præfectus, & Rex in leges Portugallia jurare debuit. Sic Philippus II. III. & IV. Hispaniarum Reges Portugalliam tenuerunt. §. 9. Sed Anno 1640. Portugalli jugum Castilianum

lianum denuò excusserunt, hâc nimirum occasione : Quoniam
 Philippus IV. nobilitatem Lusitanam contra Cataloniam rebel-
 lem arma capere jubebat. Cum enim nobilitas congregata & ar-
 mata esset, occasionem quoque colloquendi & consultandi habe-
 ret, & angustias, quibus Hispaniarum Rex eo tempore implici-
 tus erat, perspiceret, arripiunt animum, ab imperio Castiliano
 decedendi, & Ducem Bragantia (qui authoritate pollebat & ter-
 tiam ferè partem Portugallia jure domini possidebat) Regem eli-
 gunt & proclamant. §. 10. Tanquam memorabile allegant
 Portugalli, quod motus hujus initium factum sit 1. die Decemb.
 in quam tunc ex officio Ecclesiastico illud Pauli ad Rom. legen-
 dum incidebat : Fratres, hora est surgendi de somno, nunc
 enim propius salus nostra est, quam cum crederemus.
 Quâ die & Joannes, cum antea Villaviciosa, in urbe ditionis suæ
 degisset, Lisbonam ingressus fuit, solenniter postmodo coronatus
 die 15. ejusd. mens. Nec ulla urbs vel propugnaculum fuit, quin
 Hispani eo statim cederent, solo Castello S. Gionis excepto, quod
 in XV. diem restitit. Exteri tunc nihil adversus Portu-
 galliam machinati sunt, sed potius Rex Gallie statim milites
 & Duces belli expertos novo Regi subministravit; Belgii item
 Ordines fœdere Offensivo & Defensivo se statim cum eo impli-
 cuerunt; in Anglia quoque Legatus Johannis, tanquam à Rege
 missus, exceptus fuit. Quin & Pontifex M. Urbanus VIII.
 post habitam cum Collegio Cardinalium deliberationem, Lega-
 tum Regis, Michaellem de Porto-Gallo, Episcopum Lamecensem,
 Romam venire & negotia illius Regni curare permisit,
 ex veteri more apud Romanam curiam in similibus casibus
 observato, quo dissidentibus de Regno Principibus, ejus, qui
 regnum possidet, Legatus admittitur, ne interim res sacra in illo
 regno detrimenta capiant: vel generalius, quia in casibus hu-
 jusmodi controversis Principibus moris est, possessionem sequi:
 sed tamen à Pontifice benedictionem, licet sapius petitam,
 Joannes

Joannes nunquam impetrare potuit, Hispano minis id prohibente. §. II. Sic omnibus Castilia Regis ministris intra octiduum regno exclusis, Joannes Dux Bragantia regnum, quod Majoribus suis creptum prae tendebat, recuperavit, & Ann. 1644. praelio propè Montejum, sequente vicissim ad Villam Viciosam Castilianis ubique inferioribus gravissimam cladem intulit, atque has pacis condiciones ab iis obtinuit: 1. Ut Regi Portugalliae à Rege Hispano Titulus Regis tribueretur, hujusque interventu ille à Pontifice benedictionem, hactenus semper dilatam, impetraret. 2. Ut loca utrimque occupata restituerentur, solaque Ceuta in Africa Hispano relinqueretur. 3. Ut in commerciis Portugalli iisdem in Hispania privilegiis gauderent, quae Anglorum natio haberet, vel quae ipsi tempore Sebastiani Regis habuerant. &c. Obiit Joannes Ann. 1656. §. 12. Eodem anno, quo Pater mortuus, filius Alphonsus VI. die 30. Nov. minorennis adhuc coronatur, interim Matre tutrice regnum prudenter administrante. Quo tempore Hispani, cum ad montes Pyrenaeos pacem cum Gallis, excluso Rege Portugalliae, adjectaque expressâ conditione, ne Rex Galliarum Portugallis assisteret, iniissent, Portugalliam armis adoriebantur. Verùm Portugalli vires alacres opposuerunt, & aliquot praeliis Hispanos ceciderunt. Tandem Anno 1668. cum Gallus invaderet Burgundiam, Hispanus pacem à Portugallis postulabat; quâ pacis transactione Rex Hispania, jus, quod in Portugalliam sibi esse contendebat, cessit & remisit. Interea Alphonsus cum adolevisset, administrationem Regni in se suscepit, ac Mariam Franciscam Isabellam Ducissam d' Aumale ex Gallia, in Conjugem duxit. Sed cum ipse nec Regno propter judicii ac mentis imbecillitatem par, nec matrimonio aptus esset, utroque excidit; Isabella monasterio se inclusit & separationem petiit ac impetravit. §. 13. Anno 1668. frater Alphonsi, cujus natalibus & virtutibus sceptrum debebatur, quique nunc felicissimè rerum potitur, Serenissimus PETRUS regnum adiit, pariterque ad petitionem populi, ex dispensatione summi Pontifi-

cis Romani, Isabellam sibi asseruit, quæ filiam ei peperit Isabellam Mariam Josepham. Amor ingens subditorum est erga hunc Regem suum, quos vicissim Ille redamat, iisque Parentis magis quam Domini jure tam blandè justèque imperat, ut in Rege majestas ac amor, in subditis studia & obsequia certent. Reginâ ante aliquot annos fato functâ, jam ad alias transit nuptias, & communi gentium voto publicaue latitiâ, & congratulante terrarum orbe, Serenissimam MARIAM SOPHIAM ELISABETHAM, Serenissimi Principis Electoris Palatini DN. PHILIPPI WILHELMI filiam, connubiali fœdere auspiciatissimo nunc sibi conjungit.

Quæst. 1.

Ad §. verb. Rationes audire, ac de causa statuere. &c.

An ipse Rex, dum vivit, in causa dubia successionis sit judex competens, an Populus? Variè equidem inter gentes id disputatum agitatumque in summis orbis Imperiis fuit. In Persarum Imperio litem de Imperio inter filios à Dario Patre & Rege, Herodotus; lib. 17. in Princ. à Darii fratre Artapherne, Justinus; lib. 2. cap. 10. à populo, Plutarchus de Amor. frat. decisam refert: nisi id ita concilietur, quòd alter mediatoris, alter patris ac regis vices gesserit, populusque id probaverit. Eadem quæstio recurrens inter Cyrum & Arficam seu Artaxerxem Mnemona à patre rege definita dicitur apud Plutarch. in Artaxerxe, quanquam postea nihilominus res bello commissa fuerit. Plutarch. ibid. Cum post Euphaëm Messeniorum Regem dubium esset, quis ex regia Æpyditarum domo succedere deberet, ipse Rex vivus cognoscendi ea de re potestatem populo dedit, uti ex Pausan. citat Grot. de I. B. & P. lib. 2. cap. 27. In Ægypto Ptolomæum filio nati minimo regnum contra jus gentium tradidisse, ejusque rei populo rationem reddidisse,

se, ait Justin *lib. 16. cap.* In Anglia Elisabetham in Senatu Ordinum Reginam declaratam, dicit Camdenus *in hist. Elis. part. 1. in princ.* causamque Reginae Scotorum Mariae itidem apud Ordines tractatam, narrat idem Camdenus *part. 2. ann. 1571.* De successione Henrici IV. causam prolixè agitatam fuisse in comitiis Parisiensibus recenset Thuan. *Hist. lib. 105.* Martino Rege Aragoniae defuncto, cum plures de Regno acriter contenderent, partim Jcti, partim Theologi arbitri electi, & tamdiu arcu inclusi sunt, donec de Rege convenit. Marian. *lib. 19. in fin.* Atque ex hac ipsa varietate potius apparet, neque Regi, neque populo, neque conventui Ordinum, hoc judicium proprio jure atque ad illum effectum competere, ut eo judicio partes efficaciter obligentur, nisi id jus eis reservatum, vel legitime quæsitum, vel compromissum in eos fuerit, cum & ipsa causa successionis in Regno & ipsæ personæ, quæ Reges se esse, summamque potestatem habere perhibent, alium in se judicem verum admittere, salvâ prætensione suâ, non possint. In allegatis verò exemplis magis id obtinuit veneratione Patris aut Regis, quorum judicio ultrò sæpe ex pietate vel verecundia defertur; quàm juris obligatione. Uti & in exemplo Angliæ successio Elisabethæ indubia fuit, nec sententiam de Regno, sed parendi promptitudinem, hoc facto Ordines declararunt. In Scotia & Gallia res vi & bello potius, atque inter civilia diffidia, agebatur. In Aragonia communi placito in arbitros consensum fuerat. Atque in specie nostra Henricus in id intentus fuit, ut, rationibus partium auditis, autoritate sua, & persuasoria magis, quàm decretoria, potestate, litem, si posset, componeret: quemadmodum etiam, partibus acriter dissentientibus atque ad alia remedia provocantibus, laudabilis hic conatus Henrici effectum caruit.

Quæstio 2.

Ad §. 3. verb. Patrem suum repræsentantem. &c.

An jus repræsentationis jure naturali quoque valeat in Regnis?

Aff. idque non tantum in casibus juris civilis, sed omnibus, quibus successio jure naturæ defertur. Atque huic fundamento innititur causa Henrici IV. in Gallia, qui patruo suo prælatus est. Ex eodem quoque principio dependet decisio quæstionis, toties armis ventilatæ & duellis, quoque commissæ: An nepos ex primogenito præferendus patruo suo? Quod omnino ex hac ratione asserimus.

Quæst. 3.

Ad eund. §. Verb. Præscriptio objici poterat &c.

An in possessionibus regnorum præscriptio locum habeat? R.

Posse tandem objici aliquam præscriptionem etiam in possessionibus regnorum violentis, sive bello apprehensis; quamvis multi insignes Autores contrarium sentiant, quorum præcipuum fundamentum est: quod usucapio sive præscriptio sit juris civilis, cum natura non præscripserit tempus 30. vel 100. annorum, vel quodlibet aliud, sed definitio illa certi temporis sit juris positivi: imo tempus per se nullam vim effectricem habet, sed est mera denominatio extrinseca, scilicet quantitas durationis: sed & quod in pœnam negligentiae per præscriptionem auferantur dominia, merè juris civilis, adeoque tota præscriptio ejus juris non verò juris naturalis est. Principes autem jure civili non obligari certum est. Verùm, licet illa 30. annorum vel alterius definiti temporis præscriptio non sit juris naturalis, nec Principes obliget, tamen, præscriptionem aliquam jure naturali necessariam esse & dari, assero; quoniam impossibile est, sine præscriptio-

ptione ullum dominium allegari seu probari posse: Consequenter nullâ re jure uti possem, semper incertus de dominio. Est autem illud juris naturalis, sine quo finem, five jus à Natura in hanc terram five res terræ nobis datum, consequi non possumus: Unde dico, præscriptionem valere in Regnis five inter Principes. 1. quando aliquis possidet rem, & probari non potest, five non exstat memoria, quod à non Domino acceperit, quæ vera quædam præscriptio temporis est, & ex temporis lapsu nascitur. 2. quando Dominus sciens, rem ab alio teneri tanquam Domino, & cū potuit repetere, non repetiit longo tempore, tunc silentium pro consensu est, & videtur rem habere pro derelictâ. 3. Idem valet, licet non possit repetere metu alterius potentia. Hoc enim casu renuntiare videtur juri suo repetendi, cū potius vult rem in statu suo relinquere, quàm arma subire & cum damno repetere. (*vid. contr. ad art. 2. §. II. sup.*) Quæ duæ posteriores non sunt species præscriptionis temporis propriè dictæ, scilicet quæ nascitur ex lapsu temporis, sed ex tacito consensu Domini vim capiunt; uti hanc materiam optimè discussit Excell. Vir, Dn. PRÆSES in Prælect. Jur. Nat. & Gent.

Quæst. 4.

Ad §. verb. In favorem Principis Parmensis &c.

An Doctores Ticinenses jure pronunciarint pro Parmensi contra Catharinam Bragantinam? R. disting. Si meram juris naturalis rationem inspicimus, dicendum videtur, jus illud succedendi, quod soror natu major, Ducissa Parmensis Bragantina ab ipso momento nativitatis habuit, cum omni suo eventu ac prærogativa, jure naturali devolutum fuisse in ipsius filium Rainutium, in eoque durasse, Matre etiam mortuâ: Atque ex hoc jure Ticinensium sententiam pro Parmensi esse veriore. Verum, positâ lege

Portugalliae, quod extraneis sint præferendi indigenæ, nisi illi beneficium indigenatûs seu naturalisationis, ut vocant, acceperint; in hoc casu cum Conimbricenfibus statuo contra Ticinenses. Etenim per conclusum in Comitibus Portugalliae Lamecenfibus, fœminam extero Principi nubentem (quod prædicti Rainutii, Ducis Parmensis, Mater fecerat) à Regno excludi, statutum est.

Quæst. 5.

Ad §. 10. verb. Philippi V Vilbelmi, Serenissimi Electoris Palatini, filiam connubiali, fœdere &c.

Quale matrimonium optandum & eligendum sit à Principe?

Resp. Id apud Tacit. *Annal. in princ.* traditur, ubi, cum in Curia ageretur de nuptiis Claudii Imperatoris, & Uxore, tanto Principe digna, eligenda; Vitellius tria respicienda publicè præfabatur: *Nobilitatem, fœcunditatem, sanctimoniam.* Quæ omnia auspiciatissimis hisce ac Regiis nuptiis, quæ Lusitaniam ac Palatinatum jungunt, apprimè conveniunt. Sive enim de *Nobilitate* quærat, quæ unquam in terrarum orbe nobilitas major fuit, quam Caroli Magni & prisci illius Salicorum generis, ex qua genuinæ originis luce ac radiis familia Palatina profapiam ducit; hodieque generis sui claritudinem cum ea, quæ totius orbis summa ac maxima est, Austriacam dico, ejusque ac orbis capite, gloriosissimo ac invictissimo Leopoldo, triumphatore felicissimo, auspiciatissima affinitate miscet. Sive de spe *fœcunditatis* deliberetur; sive denique de insigni *Pietate*: utraque conspicua fiet exemplo Serenissimorum Parentum: Illam ex tot illustribus eorum generationibus percipe, hanc ex moribus: fortes & boni creantur fortibus & bonis. Fœcunditatis omnia ubique gens Palatina præbuit, hodieque adeò præbet, ut quasi gentile Serenissimæ hujus familiæ bonum ea videatur. Probitatis ve-

rò Pietatisque fidem facit tam sollicita Serenissimorum
parentum educatio, quæ ex tanto numero in nullo Serenis-
simorum liberorum fefellit. Utriusque verò documentum
omnium illustrissimum dat Gloriosissima Augusta, Regiæ
hujus sponsæ soror germana, cùm pariendi felicitate, tum
incomparabili in Inviictissimum suum Leopoldum obse-
quio. Sic igitur esto, sic erit Regia quoque hæc sponsa
Serenissimo suo PETRO Serenissima PETRA, domusq;
ac Regni ipsius munimentum firmissimum.

Quest. 6.

*Ad §. eund. verb. connubiali fædere auspiciatissimo
nunc sibi conjungit.*

*At matrimonium, adhibitis solennitatibus solitis per Lega-
tum contractum, plenum matrimonii effectum habeat? Aff. cùm
solus consensus in nuptiis omni jure, etiam Canonico, suffi-
ciat. Vid. c. 1. & pass. tot. quest. 2. caus. 77. Quæ itaque huic
consensui, qui solus sufficit, accedunt solennitates, non
minuunt, sed augent consensûs ac propositi constantiam,
vinculum matrimoniale magis ligant. Unde in quibus-
dam Imperii locis tales solennitates id operantur, ut pa-
cta dotalia vim & effectum habeant, perinde ac in con-
summato matrimonio. Quin conjugium hoc & legiti-
mum ratum dici potest, arg. c. 17. q. 1. caus. 28. etsi voto solen-
ni dirimi Jure canonico possit. c. 3. & pass. X. de convers. conjug.
Fuitque ea quæstio agitata inter Maximilianum I. Imp. &
Carolus regem Galliæ, in nuptiis Annæ Britannicæ, cum
qua Maximilianus per Legatum, additis solennitatibus soli-
tis, nuptias contraxerat.*

SECTIO II.

Exhibens Justitiam Belli & Pacis fundatam

In

**Historia Politica & civili Regni
Portugalliae**

Ex Dammiano à Goes, Botero, Resendio, Marinæo
Siculo, Nicolao d' Oliveira, Coneftagio, &c.
defumptâ,

ART. I.

De

Legibus fundamentalibus Regni Portugallici.

I.

Prima propè regni Portugallici incunabula à legibus cœ-
perunt, & pariter Reges ac Leges Portugallia accepit.
Cum enim Alfonsus, Henrici Lotharingici filius, ut di-
ctum sect. I. art. I. ante initam cum Regibus Maurorum
pugnam Rex proclamatus à militibus, indeque pralio com-
misso feliciter hostes suos devicisset, prima à pralio cura ejus
fuit, ut certis legibus novum Regnum formaretur. Diploma igitur
datum fuit in prima ejus congregatione, Ann. MCXLI. in
quo leges latae & actum fuit de precipuis Regni aliisque majoris
momen-

momenti negotiis. Atque hoc legum diploma, prout editum invenitur apud Joannem Caramuelem lib. 2. art. 4. antiquitatis sua, quam ipsa neglecta Latinitas proderc videtur, veneratione opponendum hic duxi; idque ita se habet. In nomine sancta & individua Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Trinitas inseparabilis qua nunquam separari potest. Ego Alfonsus Comitis Henrici & Reginae Tareja filius, Magnique Alfonsi Imperatoris Hispaniarum nepos, ac pietate divinâ ad regium solium nuper sublimatus, convocavimus Regni Proceres istos &c. §. 2. Et magna multitudo aderat congregata Lamegi in Ecclesia sancta Maria Almacave, seditque Rex in solio regio sine insigniis regis, & surrexit Laurentius Venegas Procurator Regis & dixit: Congregavit vos Rex Alfonsus, quem vos fecistis in Campo Auriquio, ut videatis bonas litteras Domini Papa, & dicatis, si vultis, quod sit ille Rex. Dixerunt omnes; Nos volumus quod sit Rex. Et dixit Procurator: Si ita vultis, date ei insigne. Et dixerunt omnes; demus in Dei nomine. Et surrexit Archiepiscopus Bracarensis, & tulit de manibus Abbatis de Laurbano coronam auream magnam cum multis Margaritis, qua fuerat de Regibus Gothorum, & posuerunt illam Regi. Et Dominus Rex cum spata nuda in manu sua, cum qua ivit in bello, dixit: Benedictus Deus, qui me adjuvavit. Cum ista spata liberavi vos & vici hostes nostros, & vos me fecistis Regem & socium vestrum. Siquidem me fecistis Regem, constituamus leges, per quas terra sit in pace. Dixerunt omnes; volumus Domine Rex, & placet nobis constituere leges, quas vobis benè visum fuerit, & nos sumus omnes cum filiis, filiabus, neptibus & nepotibus ad vestrum mandare. Vocavit citius Dominus Rex Episcopos, viros Nobiles & Procuratores Civitatum & dixerunt inter se: faciamus in principio leges de hereditate regni. Et fecerunt istas sequentes. §. 3. Vivat Dominus Rex Alfonsus & habeat Regnum. Si habuerit filios varones (id est, masculos) vivant & habeant Regnum, ita ut non sit necesse facere illos de novo Re-

vo Reges. Ibunt de isto modo. Pater si habuerit Regnum, cum fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filii filiorum in sacula seculorum per semper. §. 4. Si fuerit mortuus primus filius, vivente Patre Rege, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus: & deinde omnes per istum modum. §. 5. Si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem, sit Rex in vita ejus: & cum fuerit mortuus, non erit Rex filius ejus, si non fecerint eum Episcopi & Procurantes & Nobiles curia Regis; si fecerint Regem, erit Rex: si non fecerint, non erit Rex. (NB. Quisquis verò sit posteriorum verborum sensus, usu certè immotaq; Regni observantiâ omnes cognati suo jure succedunt, ut nunquam opus sit nova electione; Ita post mortem Joannis II. Sebastiani, Henrici II. semper successores suo jure regnum ambiverunt, nec unquam iis, etsi omnes ultra fratrum gradum essent, hoc jus oppositum fuit: frustra; fuisset controversia illa, in sect. 1. art. 2. exposita, si jus id dependisset ab electione.) §. 6. Dixit postea Laurentius Venegas, Procurator Domini Regis, ad Procurantes: Dicit Rex, si vultis quod intrent filias ejus in hereditatibus regnandi, & si vultis facere leges de illas? & posteaquam altercaverunt per multas horas, dixerunt: Etiam filia Domini Regis sunt de lumbis ejus & volumus eas intrare in Regno & quod fiant leges super istud. Episcopi & Nobiles fecerunt leges de isto modo. §. 7. Si Rex Portugallie non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina, postquam Rex fuerit mortuus de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal: Nobilis, & talis non vocabitur Rex, nisi postquam habuerit de Regina filium varonem; & quando fuerit in congregatione maritus Regina, ibit in manu manca (id est, sinistra) & maritus non ponet in capite coronam Regis. §. 8. Sit ista lex in sempernam, quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos: & si casaverit cum Prin-

Principe estraneo non sit Regina, quia nunquam volumus regnum nostrum ire for de Portugallensibus, qui nos sua fortitudine Reges fecerunt, sine adiutorio alieno per suam fortitudinem & cum sanguine suo NB. (Hanc Regni legem antiquissimam Ao. MDCLXXIX. cum cogitaretur de moderna Infanta Portugalliae desponsandâ, abrogatam esse, lego apud Becman. in Hist. orb. terr. p. m. 494.) §. 9. Istae sunt leges de hereditate Regni nostri, & legit eas Albertus Cancellarius Domini Regis ad omnes, & dixerunt: bonae sunt, justae sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos. §. 10. Et dixit Procurator Domini Regis, dicit Dominus Rex: vultis facere leges de nobilitate & justitia? & responderunt omnes: Placet nobis, sit ita in Dei nomine, & fecerunt istas. §. 11. Omnes de semine Regis & de generationibus filiorum & nepotum, sint nobilissimi viri, qui non sunt de Mauris & de infidelibus Judaeis, sed Portugallenses. Qui liberaverint personam Regis, aut ejus pendonem (id est, vexillum) aut ejus filium vel generum in bello, sint nobiles. Si aliquis comprehensus de infidelibus mortuus erit propter quod non vult esse infidelis, sed stat per legem Christi, filii ejus sint nobiles. Qui in bello mataverit (id est, occiderit) Regem inimicum, vel ejus filium, & gancaverit (id est, acceperit) ejus pendonem, sit nobilis. Omnes, qui sunt de nostra curia & fuerunt de antiquo nobiles, sint per semper nobiles. Omnes illi qui fuerunt in Lide (id est, pugna) magna de Campo d' ouriquio, sint tanquam nobiles & nominentur mei vasalli per totas generationes. §. 12. Nobiles si fugerint de Lide, si percusserint cum spata aut lancea mulierem, si non liberaverint Regem aut filium ejus, aut pendonem pro suo posse in Lide, si juraverint falsum testimonium, si non dixerint veritatem Regibus, si malè falaverint (id est, locuti sint) de Regina, & filiabus ejus, si fugerint ad Mauros, si furtaverint de alienis, si blasphemaverint ad JESUM Christum, si voluerint matare Regem, non sint nobiles illi neque filii eorum per semper §. 13. Istae sunt leges

de nobilitate: & legit eas Cancellarius Regis Albertus, & dixerunt: bona sunt, iusta sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos. §. 14. Omnes de Regno Portugalle obediunt Regi, & AlvaZilibus locorum qui fuerint ibi per (id est, pro) nomine Regum, & isti iudicabunt per has leges iustitia. §. 15. Homo si furtaverit per prima vice, & secunda, ponant eum medium vestitum in loco per ubi omnes vadunt; si magis furtaverit, ponant in testa (id est, capite) latronis signum cum ferro caldo; si magis furtaverit, moriatur; & non matabunt eum sine jussu Domini Regis. §. 16. Mulier si fecerit malfairo (id est, adulterium) viro suo cum homine altero, & vir ejus accusaverit eam ad AlvaZil, & si sunt boni testes, cremetur cum igne, cum dixerint totum ad Dominum Regem, & cremetur vir de malfairo cum illa. Si maritus non vult quod cremetur mulier de malfairo, non cremetur vir qui fecit malfairo, sed vadat liber; quia non est lex vivere illam & matare illum. §. 17. Si aliquis occiderit hominem, sit quis est; moriatur pro illo. Si quis sforciaverit virginem nobilem, moriatur, & totum suum avere (id est, omnia bona) sit de virgine sforcitata. Si non est nobilis, maritentur ambo, si ve homo nobilis sit, si ve non sit. §. 18. Quando aliquis per vim gancaverit (id est, ceperit) avere alienam, vadat querelosus ad AlvaZir & ponat querelam, & AlvaZir restituat illi suum avere. §. 19. Homo si fecerit roxum (id est, vulnus) cum ferro moludo (id est, acuto) vel sine illo, vel dederit cum lapide vel ligno troncudo, faciat illum AlvaZir componere damnum & pechare (id est, solvere) decem morabitinos. §. 20. Homo qui fecerit injuriam AlvaZile (id est, Prætori) AlvaZaide, homini misso à Domino Rege, veletiam Saime; si percusserit, assignetur cum ferro caldo, si non pechet 50. morabitinos & componat damnum. §. 21. Hæ sunt leges iustitia: & legit eas Cancellarius Regis Albertus ad omnes, & dixerunt: bona sunt, iusta sunt, volumus eas per nos, & per semen nostrum post nos. §. 25. Et dixit Procurator Regis Laurentius Venegas: vultis quod Dominus Rex vadat

vadat ad cortes Regis de Leone, vel det tributum illi, aut alicui persona for (id est, præter) Domini Papa, (Marian. l. 10. c. 20. ait, se nescire, an hoc tributum solverint Lusitani primis temporibus, sua autem & majorum ætate fuisse immunes. Caramuel verò in Philip. prud. L. 5. Disp. 5. solvisse inquit usque ad Alfons. III.) & omnes surrexerunt & spatibus nudis in altum dixerunt: Nos liberi sumus; Rex noster liber est manus nostra nos liberaverunt, & Dominus Rex; Qui talia consenserit, moriatur, & si Rex fuerit, non regnet super nos. Et Dominus Rex cum corona iterum surrexit & similiter cum spata nuda dixit ad omnes: vos scitis quantas lides fecerim per (id est, pro) vestram libertatem; testes estis, testis brachium meum, & ista spata, si quis talia consenserit, moriatur, & si filius aut nepos meus fuerit; non regnet; & dixerunt omnes; Bonum verbum. Morientur: Et Rex si fuerit talis, quod consentiat Dominum alienum, non regnet. Et iterum Rex, ita fiat,

Quest. 1.

Ad §. 2. Verb. Nos volumus, quòd sit Rex.

Cujus sit Reges facere? Resp. 1. Liberi populi in seipsum; quia summam potestatem plenissimo jure habet, eamque transferre in Principem titulo regio vel simili potest; uti populus Romanus lege Regia omnem potestatem suam Principi & in Principem contulisse dicitur. l. 1. ff. de Const. Princ. 2. Superior potestas, cui imperium universalius competit, v. g. Imperator, potest inferius territorium erigere in Regnum, vel ex Principe inferiore Regem facere. Ita Otto III. Boleslaum, Poloniae Principem, Regem creavit. Henricus V. Cæsar in Vratislaum, deinde Fridericus Barbarossa in Vratislaum, deniq; Philippus Cæsar in Premislaum, cum omnes saltem Boemiae Duces essent, Regiam dignitatem contulit, quæ in duobus prioribus tantum personalis fuit, nec in successores, qui Duces saltem fuerunt,

continuavit; at Premislaus ad successores suos insignia Regiæ dignitatis transmisit. 3. Is quoque, qui cum summa potestate, sed inferiore titulo, v. g. Comitis, Ducis, populo præest, sibi ipsi Regium titulum, consensu saltem civium suorum, assumere potest. Ita Aristobulus primus ex Assamoneorum genere Regiam in Judæos potestatem cum Regio titulo induit. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 19.* Et inter Aragoniæ Comites primus Sanctius II. Anno Christi 901. vel, ut alii, Ramirus Regia insignia suscepit. Hac quoque ratione optima Alfonsus Portugalliæ fasces Regio jure, omnium unanimi consensu, tum cum patriæ libertatem ab hostibus vindicabant, adeptus est.

Questio 2.

Ad eund. §. Verb. Et fecerunt istas sequentes.

An leges Portugallia, qua sequuntur, justæ sint? Resp. Eas omnes ac singulas justas, nullamque naturali æquitati adversam esse, defendimus.

Quest. 3.

Ad §. 7. Verb. Ista erit Regina.

An fœmina jure naturali succedant in Regnis? Neg. sed tum demum cum expressa conventionem, aut consuetudine receptum est, ut hic. Nam pace & bello rempubl. regere ac defendere naturâ virile officium est: quam in rem graviter differit Cato apud Liv. *lib. 34. c. 2.* cum legem Oppiam contra matronas defenderet. Hinc, cum Cleopatra de regno Ægypti cum fratre Ptolomæo contenderet, provocavit ad specialem Ægypti consuetudinem, apud Lucan. *lib. 10.* ubi Cæsarem ita compellat:

Non

Non urbes primatenebo

Fœmina Niliacas; nullo discrimine sexus

Reginam scit ferre Pharos.

Eandemque peculiarem consuetudinem in Britannis notat Tacit. *in vit. Agric.* quòd sexum in Imperiis non discernant. Prudenter igitur lege certa id hic cautum est.

Quest. 4.

Ad §. Verb. Nobiles si fugerint de Lide &c.

Quibus de causis amittatur nobilitas? Resp. 1. Nobilitas amittitur per infamiam & vitæ turpitudinem, quia nulla potest subsistere vera nobilitas absq; bene meritis ac honestate; quin jure naturali nulla est nobilitas, quàm quæ ex meritis ac virtute resultat, juxta illud Juven.

Nobilitas sola est ac unica virtus;

Neque illam recuperat, licet ad meliorem frugem redeat, probrosus ille & infamis nobilis, nisi specialiter à Principe restituatur. Resp. 2. Ingressus in monasterium sive assumptio ordinis Religiosi nobilitatem non tollit. Tiracquell. *in Tract. de nobilitate.* Licet dignitas Regalis, Ducalis &c. per vitam monasticam amittatur, quia territorio cohæret. Resp. 3. Officium Procuratoris nec jure civili aliquid nobilitati derogat. Hodiernis quoque moribus idem omnino asserendum est, cum in judicio camerali & aliis benè constitutis tribunalibus honestum omnino sit officium Procuratorum. Resp. 4. Ars medicinæ, Astrologiæ &c. non derogat nobilitati; nam Scriptura asserit, medicum esse honorandum propter necessitatem; imo Christus dicit, se esse medicum, & ipse multos sanavit; Et multa exempla Pontificum ac Regum sunt, qui medici fuerunt. Resp. 5. Agricultura nobilitati non derogat, licet nobilis ipse manum stivæ admoveat. Resp. 6. Artes fordidiæ ac viles derogant nobi-

nobilitati, si nobilis per se exerceat; si verò per alios, non statim nobilitas intelligitur amissa: neque hic valet regula vulgaris, Quod quis facit per alium, hoc ipse fecisse censendus est. Quod si tamen nobilis deinde ab arte vili deficiat, putant recuperati dignitatem; quod nobis non videtur. De aliis vid. Tiraquell. *Tract. de Nobil.*

Quest. 5.

Ibid. verb. Neg. filii eorum per semper.

An ob delicta parentum puniri possint liberi? Resp. Neg. et si Deus dicatur punire peccata parentum in multas generationes; Et in crimine læsæ majestatis à parentibus commisso priventur liberi nobilitate, bonis &c. Nam ad 1. Dico, hanc non esse pœnam, sed instar calamitatis naturalis, adeoque huc non pertinet: nam pœna est privatio boni ob delictum, Liberi autem hoc casu nil deliquerunt; imò liberi illi non privantur jure suo per Deum, nam respectu Dei nil nostrum est: ergò respectu liberorum pœna non est, sed merus casus sive fors humana, ut naturâ suâ non plus habeant, quàm si pater ab initio pauper fuisset, vel ipsi bona naufragio amisissent, vel surdi ac cæci nati essent: illa enim cuiq; innocentissimo contingere possunt, quia omnia fiunt ex dispositione summi Arbitri, qui voluntate sua omnia moderatur. Ad 2. Dico, Hæc eadem applicantur aliquatenus ad leges humanas, v. g. in crimine læsæ majestatis; nimirum Princeps potest alicui ea, quæ ex jure quocunq; habet, auferre duobus casibus, scilicet vel in pœnam, vel in utilitatem Reipublicæ. Ergò licet liberi hoc casu nil deliquerint, tamen Princeps potest eos privare nobilitate, bonis exuere, patriâ expellere, ob utilitatem Reipublicæ, ut Respublica sit secura: pauperes enim tantum latrant, non mordent, Sed quid de infamia,

mia, an infames esse debent proditorum liberi? Resp. Affirm. scilicet debent esse infames quoad effectus civiles, quemadmodum spurii, lictores lictorumque liberi, et si levio-
riore maculâ notantur.

Quæst. 3.

Ad §. 15. Verb. si magis furtaverit &c.

An pœna mortis in furem possit constitui? Negat Scotus, eò quòd inter bona temporalia & vitam hominis nulla sit proportio; sed affirmat Molina, cum quo sentio, quoniam non attendenda proportio inter pœnam & rem ablata, sed proportio inter pœnam & malitiam, quæ iudicio & arbitrio potestatis Politicæ in quolibet loco dignoscitur, & pro genio cujusque populi definitur, proindeque pœna pro modo contumaciæ ad mortem quoque extendi potest.

ART. II.

De Modo gubernationis & administratione iustitiæ, prout traditur, ab iis, qui initio citati sunt.

I.

Portugallia regimen, non minùs, quàm reliquarum Hispaniarum, Regium est & Monarchicum, licet legibus Regni fundamentalibus (ut cæterorum regnorum Europa) restrictum. Quin & cum consensu Procerum Rex leges universales condit, fœdera ac bella decernit, collectas novas imponit, ita ut summa potestati nihil inde delibetur, cum & cætera Majestatis jura solus exerceat. Collationem beneficiorum in Portugallia habet Pontifex Romanus, jus nominandi verò est penes Capitulares: paucis tamen abhinc annis modernus Rex Portugallia à curia Romana impetravit, ut tertiam partem reddituum Episcopaliū totius regni ex proprio arbitrio conferre possit cuilibet, V. G. ministris suis, aliis que benè meritis, eorumve filiis aut cognatis. §. 2. Provincia extranea ad Portugal-
liam

liam pertinentes, administrantur per Vice Reges, qui aliquando Archiepiscopali vel Episcopali dignitate sunt ornati, quò subditi eorum dignitatem & auctoritatem obedientiam suam magis venerentur; Prorex ditionum Americanarum residet in Brasilia: & India Orientalis suspicit Palatium Goanum. Minoribus verò Provinciis Asia & Africa præsunt Gubernatores: qui partim Regi immediate, partim Proregibus subsunt: Ut plurimum verò Gubernatorum istorum officium non durat ultra triennium; quo saluberrimo consilio ac statuto Portugallia prudentissimum veterum Romanorum morem imitatur, plurimisq; periculis ac difficultatibus obicem figit. §. 3. Aula Regia Portugallia magno numero Magnatum, V. G. Ducum, Marchionum, Comitum & Nobilium, qui Regi sunt à servitio, repleta est. Ex Regni verò consuetudine Rex non nisi indigenas ministeriis suis aliisque officiis adhibet; quæ consuetudo sæpè egestatè Nobilium aliorumque honoratorum virorum consulit: Nam, cum sæpius statum conditioni ac natalibus suis convenientem sustinere non possint, literas provisionales, ut vocant, quibus officium gubernationis in India, aliudve munus ipsis confertur, ex quo non exiguam pecunia summam sine cuiusquam detrimento obtinere possunt, à Rege impetrant. vid. sect. 3. Art. 1. §. 2. §. 4. Regiam autem aulam comitantur aliquot tribunalia, quorum rationem & ordinem ex usu sui temporis (quod recens est & in regimen Joannis IV. incidit, quem modernus Rex Serenissimus Parentem habuit) Autor Comment. de Regis Portugallia Regnis & opibus his verbis recenset: Primum & principale appellatur tribunal Relationum, & domus supplicationum, vulgò Caza de supplicaçon: cujus officiales reliquos omnes auctoritate superant; ii jam in civitate Ulyssiponensi fixas habent sedes. Constat autem hoc tribunal decem iudicibus, quos vulgò vocant Desembargadores, duobus Corregidoribus in causis criminalibus, totidemq; in civilibus; duobus iudicibus, qui de causis Fiscalibus & vectigalibus corone cognescunt; quatuor auditoribus, qui de sententiis criminalibus judicant;

dicant; uno Procuratore Fisci, binis vectigalium, uno iudice Cancellaria, uno Promotore, ut vocant, iustitia; & quindecim Desembargadoribus extraordinariis, uno sollicitatore iustitia, octo scribis appellationum, uno distributore, uno thesaurario depositorum in curia, aliquot praconibus, & quadraginta ut plurimum Procuratoribus litteratis; denique uno Praeside, qui ex majoribus proceribus Regni assumitur, & vulgò Regedor de Justitia appellatur. Porro Desembargadores hi cognoscunt de omnibus causis, quae per appellationem ad ipsos devolvuntur à tribunali Portuensi, quae superant valorem centum mill. rees in bonis mobilibus, & octingenta mill. in bonis fundi, praeterea de causis, quae ad ipsos deferuntur à iudice novarum assessorum tribunalis Portuensis, quae praedictum valorem excedunt; denique de ceteris quae ab aliis tribunalibus ad ipsos deferuntur. Habet denique hoc tribunal unum Cancellarium, qui sigillum suum omnibus sententiis appendit, & de erroribus scribarum, eorumque stipendiis cognoscit. §. 5. Alterum tribunal appellatur Caza de civil, id est, rerum civilium, quod cum diu in civitate Olisiponensi fuisset, Philippus I. Portugalliae Rex ad oppidum Portuense transtulit: auctis stipendiis non modò hujus tribunalis iudicum, sed & superioris, ut cum maiore integritate singulis iustitiam ministrarent. Constat autem duplo pluribus officialibus quàm prius: judicant hi de omnibus causis, quae valorem centum mill. rees in rebus mobilibus, aut octingenta mill. in rebus fundi non excedunt. §. 6. Est & tertium Tribunal majoris, quàm duo superiora, auctoritatis, quod appellant Desembargo de Paço, id est palatii; quod constat uno Praeside è principia nobilitate, quinque Desembargadoribus, septem scribis, aliisque minoribus ministris; hoc tribunal semper aulam Regiam comitatur, & supremam obtinet jurisdictionem. Nam & appellationes concedit iis, quorum causa jam à superioribus tribunalibus iudicata fuere, & causam in iudicio à novem Desembargadoribus denuò cognoscendam committit. Itemque in omnium totius Regni iudicum actiones in-

quirit & coram se earundem rationem jubet reddere, si quis quam
 se ab ipsis injustè gravatum aut oppressum in judicio conqueratur.
 Idem & privilegia omnia, quæ à Rege petuntur, promulgat, legi-
 timos declarat, de adoptionibus & aliis donationibus facit fidem;
 fama & honoribus restituit: judicio ordinariorum electiones confir-
 mat: possessiones rerum aut conservat, aut in easdem restituit;
 vindicias dat secundum libertatem, & ætatis privilegia concedit:
 homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regiâ indulget; de
 controversiis inter duo superiora tribunaia cognoscit; denique Rex
 communicat huic tribunali omnes casus justitiæ & jurisdictionis,
 quæ incidere solent. §. 7. Est & aliud Tribunal per magna digni-
 tatis, licet non tantæ, ac præcedens, ejus judices cognoscunt & ju-
 dicant de omnibus causis, quæ ad Coronam pertinent, sive Rex a-
 ctor sit, sive alii, qui quid à Rege in judicio petant. Præterea est &
 Cancellarius major, qui aula sive Palatii appellatur, qui jurisdi-
 ctionem habet in omnes Curia scribas, & sigillum custodit, quod o-
 mnibus omnium tribunalium sententiis subnecti solet. Idem & do-
 nationes Regias sigillo munit. §. 8. In eadem aula quoque Tribunal
 est Quæstorium, ipsi vocant de Fazenda, quod constat tribus Pro-
 ceribus principalibus, qui Veedores da fazenda, id est, Quæsto-
 res ærarii appellantur, & totidem judicibus, qui conjunctim co-
 gnoscunt & sententias ferunt de omnibus causis, quæ ærarium Regis
 spectant: nam & patrimonii regii, & reddituum atque vectigalium
 rationem habent, tam intra regnum, quam extra in ditionibus,
 quæ Corona sunt acquisitæ; & dant operam, ut non modo Regi de
 iis, quæ ipsi debentur, satisfiat, sed ut ipse quibus debet, satisfaciat.
 Illi autem Veedores maxima sunt dignationis, tum propter eminẽ-
 tiam earum causarum quas tractant, tum quia ferè Consilarii sunt
 Regis, eique non modo in ærarii rebus, sed & omnibus, quæ regimen
 regni principale concernunt, inserviunt. §. 9. Præter hæc Tribu-
 nalia est hic Consilium, quod vocant Status, in quo sunt personæ pro-
 sapia & nobilitate eminentes, sed numero indefinito, prout Regi pla-
 cuerit,

cuerit, in quo principalia negotia pertractantur, quae regimen concernunt; & bellum juxta atque pacem. Ad eosdem & praesentatio pertinet omnium Archiepiscopatum, Episcopatum, Abbatiarum & Commendarum tam in ipso Regno, quam in provinciis Coronae bello acquisitis. §. 10. Hujus tribunalis caput, appellatur Quæstor maximus, vulgò contador major, qui rationes inter inferiores rationales distribuit, qui ferè sunt duodecim; scribe autem illis serviunt sedecim, & alii ministri inferiores. Hoc Tribunal in sumptuoso edificio celebratur, quod Caza dos contos vocant. §. 11. Juxta hanc rationalium domum visitur alterum magnificum, quod vocant Alfandega, id est, domus publica mercium vectigalium. Id constat partibus quatuordecim, quarum una dicitur menza do despacho de Madeira, ubi vectigal sive portorium solvitur pro materie, quae foris importatur. Altera dicitur Menza do despacho dot portos secos; &c. Vid. prædict. Aut. ex cujus tempore adeò recenti non multum fortè hæc immutata sunt.

Quæst. 1.

Ad. §. verb. Regium est & monarchicum.

An Regnum Portugalliae sit merè monarchicum, an verò mixtum cum Aristocratico, seu populari? Dubium id inde fieri posse videtur, quoniam Art. preced. §. 2. Alfonsus dicit: vos me fecistis Regem & Socium vestrum. Unde argui posset, regimen illud non esse merè monarchicum, sed Regem in societatem regiminis solummodò esse assumptum. Item ex eò, quòd leges populi voluntate latae, aliaquæ nonnulla Procerum consensu fieri dicuntur. Vid. h. art. 1. Verum his non obstantibus formam regiminis Portugallici esse tantum Monarchicam, dicimus: quoniam penes Regem arbitrium est & vis & norma jubendi. Illa verò populi Regem & legem approbantis voluntas pertinuit ad

regnum ejusque statum constituendum: quippe in constituendo legibusque armando novo regno populus concurrebat; & Alfonso melius tutiusque visum fuit, in tanto negotio consensum civium requirere, ut juris illa constitutio non modò ut lex superioris, sed & ut conventio publica universi regni valeret; sed nec desinere summam potestatem & regimen verè Monarchicum statuimus, etsi omnia cùm consensu Ordinum fierent.

Questio 2.

Ad. §. 5. Verb. Homicidis & aliis condemnatis Veniam potestate regia indulget,

An jus aggratiandi locum habeat in homicidio? Neg. de homicidio doloso, quia id jure naturali capitale est, de quo nemo in terris dispensare potest. Hinc Israelitis, etsi liber populus, & cum summa potestate erant, prohibitum tamen est gratiam facere homicidis dolosis, *Deut. 19. v. 13. Num. 35. v. 32. & seq.* unde Ludovicus pius veniam, quam jam dederat, melius edoctus revocavit *Heig. p. 2. quest. 24. n. 32.* Et Carolus V. cùm potestatem dispensandi daret, excepit semper hoc crimen. Atq; hoc ita decisum est, cùm Ferdinandus I. Imp. Comitì de Titionibus rogatu Principum remittere supplicium vellet, Senatusq; Mediolanensis, cui causam delegaverat, responderat, id in crimine dolosi homicidii fieri non posse, Successor ipsius Maxim. II. rescripsit Senatui 1. Oct. 1564. ut citra dispensationem jure ageret. Vid. *Bod. de Repub. l. 1. c. ult.*

Quest. 3.

Ad. §. 6. Verb. Sive Rex actor sit, sive alii, qui quid à Rege in judicio petant.

An Rex, vel ipsius Curia, in causis ipsius Regis cognoscere & judicare possit? R. 1. Posse in causis publicis Regis, seu ipsius Regni,

Regni, quia hæc propria Regis causa non est, quia non **Ju-**
re privato, sed jure officii ea res ad ipsum spectat. *arg. l. §.*
11. ff. quand. appell. adeoque non magis propria hæc ipsius
 causa, ipseque suspectus in ea videri potest, quam si magi-
 stratus cognoscit in causa, quæ ad ipsius officium seu ju-
 risdictionem pertinet. **R. 2.** In causis vero privatis ipse qui-
 dem Judex non est; id enim repugnat; sed tamen nec ju-
 dicem alium in causa habet, quam summa potestas non ad-
 mittit. Solet igitur ultrò causam submittere judicio Curiae
 suæ vel magistratus ordinarii, sententiamque sponte se-
 qui, *juxta l. 4. C. de legit. &c.* Vel legem generalem dicere,
 unde causa propria simul legem accipit. Ita Tiberius in
 causa servi sui Parthenii, qui putabatur esse liber, legem
 generalem fecit, ut hoc casu hereditas *aquis partibus* divi-
 datur inter dominum & servi, & substitutum *l. 41. ff. de vulg. et*
pup. subst. vid. Disp. de Iud. in propr. caus.

Quest. 4.

Ad. §. 8. verb. qui conjunctim sententias ferunt &c.

An si quis ex collegis absit, eorum jus pertineat ad presentes?

Affirm. Ratio est, quia hoc ipso, dum absunt, neque contra-
 rium denuntiant præsentibus, eorum sententiis subscribe-
 re videntur, ac proinde jus suum tacitè in eos conferunt.
 Secus est, si plures Condomini sint, qui communem jurisdi-
 ctionem habent v. g. tres Principes qui unum territorium
 possident: illi enim non faciunt collegium, nec habent u-
 nam omnes jurisdictionem in solidum, sed singuli jurisdi-
 ctionis partem pro indiviso, adeoque major pars non præ-
 valet, sed omnes adesse & consentire debent, potiorq; est
 conditio prohibentis. Vel uno igitur contradicente res in
 statu suo manet & nihil fit; Ratio est, quoniam nemo potest
 disponere de parte alterius, quòd tamen hoc casu fieret;
 Nam quævis particula, etiam minima, istius rei communis
 est,

est, licet fortè inæqualiter. Unde sequitur, eum, qui disponit de parte rei communis, disponere de parte, quæ alteri est. At priore casu unum collegium omnium, idque unius personæ instar est; quæ non potest secum dissentire, sed necessario negotium ex majori suffragiorum numero explicandum est; nisi vel singulorum quoque jus, vel alia ratio sit, quæ impedit, quò minus numero votorum res committenda, uti in pace Westphalica art. 5. §. in causis de negotio religionis constitutum est.

Quest. 5.

Ad §. verb. Provinciis coronæ bello acquisitis &c.

An ea, quæ Rex acquirit bello, incorporentur coronæ, an verò familia sua acquirat? Resp. Coronæ, cujus jure bellum gerit. Nam omnia, quæ bello acquiruntur, ei acquiruntur, qui jus belli habet: atque non familia Principis jure privato; sed Respublica, cujus pars & caput est Princeps, qui eam repræsentat, jus belli habet. Ergo Princeps quæ jure belli occupat, sibi non privatim, sed tanquam capiti Reipublicæ, sive ipsi Reipubl. cujus nomine bellum geritur, acquirit; quamvis expensis propriis vel operâ familiæ suæ bellum gesserit.

ART. III.

De Magnatibus, Reditibus, & Expensis

Regni Portugallia.

Ex relatis à prædictis autoribus.

I.

Magnates Portugallia, titulum habentes post Regem, primum & summum caput, sunt plurimi Duces, Marchiones, Comites, Barones, & familia nobiles multæ. Horum Magnatum census ingentes refert Marinæus Siculus, qui quorundam redditus annuos 40000. quorundam 15000. ducat. asserit. Sed omnium familiarum præcipua est Ducis Baraganza, de qua Vasconellus Soc. Jesu Sacerdos, Theologus Ulysiponensis in vita Joannis I. sic scribit,
Joannes

Joannes, antequam regnum adiret, ex Agnete genuit Alfonsum, cui data uxor Beatrix, Nonii Alvari Pererii Equitum magistri unica proles, addito dotali comitatu Barcellensi & Ducatu Brigantino. Quod fuit Illustrissima ac penè Regia domus Brigantina seminarium, è qua summis Regibus ac Principibus Christianis connubia expetita. Hæc ille. Quibus annexo ex Gonfaldi d' Avila Historiographi Regii Theatro Madriti sequentia: Inter magnates Portugallia excellit Dux Braganza, qui habet octuaginta quinque millia Vasallorum, & belli tempore Regibus inservivit cum viginti millibus armatorum. Obtinet unam civitatem & quadraginta & octo oppida, & plurimos pagos, & disponit de quadraginta & quinque commendis, ut vocant, Christi & mille trecentis ministris justitiæ, multis Præturis, quæ ducentos & trecentos crusatos annuatim valent, & præsentat beneficia Ecclesiastica, quorum quedam valent duo millia, quedam duo millia & quingentos crusatos. Habet quingentos domesticos, magnam partem nobiles, & annui ejus redditus ascendunt ad centum & sexaginta millia crusatorum. Et Cluverius in sua Introduct. ait, Reperiri in Portugallia, quod haut facile alias in toto orbe terrarum, Ducem scil. Brigantinum, cui, quod maximè mireris, tertia pars regni pareat.

§. 2 Ecclesiasticorum in Portugallia primipilus est Archiepiscopus Alyssipponensis, cujus suffraganei sunt Episcopus Ubedensis, Zamorrensis, Civildatensis, Leriensis, Badojozensis. Deinde sequuntur Archiepiscopus Bracarensis, & Eborensis; quibus subsunt Episcopus Conimbricensis, Lamegensis, Visensis, Almagrensis, Ticensis, Lugensis, Astorgensis, & Morvedrensis. Præter quos sunt etiam alii, nimirum in India Orientali Archiepiscopus Goanus, qui dicitur Patriarcha India; uti & Archiepiscopus Lerrensis, & tres Episcopi Cochinchinensis, Meliaporensis, & Macaensis &c. De illorum potestate & dignitate vide proximus Gonfaldum d' Avila. Nicolaus Oliveira redditus qui-

dem annuos Ecclesiasticorum non recenset, sed summam annuat, opes Ecclesiasticorum, aequales esse Secularium opibus. §. 3. In Regno Lusitania esse tres ordines Equestres, recenset Johann. Gotofred. in Archont. Cosmic. (alii addunt quartum, scilicet S. Joannis] Primi dicuntur Equites sacrae militiae Christi, quorum signum est crux rubea, cum fimbria sive linea extrema aurea & argentea linea in medio: Hic ordo possidet ingentes redditus, & centum quadraginta Commendas habere dicitur; imò Oliveira commemorat hunc ordinem quadringentas quinquaginta quatuor Commendas complecti, & his quotannis à Rege solvi 236326. crusat. seu ducat. Portugallie. Secundus est Equitum S. Jacobi, qui pro insigni ferunt gladium rubrum: constat hic ordo sexaginta Commendis, quibus ex relatione Oliveiræ, quotannis 120000. (alii volunt 100000.) crusati impendeuntur. Tertijs est ordo Avisi, quorum signum est Crux viridis; qui ordo tenet quadraginta tres commendas, & 70000. crusati impenduntur. Ita Oliveira; qui addit, caput horum Equitum omnium esse Regem Lusitania, ab eoque Magisterium cum redditibus teneri. Sunt in horum numero Viri Principes, Duces, Marchiones, & plures Comites: Nobilium ingens est numerus, qui & beneficio horum ordinum plus ceteris per regnum possident. Quantum capio, inquit Boterus, redditus Ecclesiastici & ordinum militarium ascendunt ad millionem coronatorum. §. 4. Proventuum annuorum Regni (quos tamen temporis ratio sæpè augeat vel minuit) & expensarum summam exhibet Hugo Linscottan. Nicolaus d' Oliveira quoque librum edidit, in quo diligentissimè & minutatim explicat annuos Regni Portugallie redditus. Expensas & redditus in India Orientali Corona Portugallie subiecta accuratè persequitur Eduardus Menesius Prorex. Ut verbo dicam, qui accuratius computaverunt (scilicet considerando redditus ipsius Regni, fructus Magisterii ordinum equestrium, proventus Guineæ & Brasiliæ, vectigal ex aromatibus & mer-

Et mercibus Indicis perceptum) redditus Portugallia, pro suo tempore ad sexaginta auri tonnas extendunt. Sanè divitias Regis Portugal. ex eo aestimare licet, quod Joannes IV. filio suo Alfonso, fratri Et Antecessori Regie Majestatis hodie imperantis, reliquerit 50. milliones, cum tamen Portugallia tunc tot bellis exhausta esset, hodiè verò in statu florentissimo Et pacatissimo sit posita. §. 5. Expensarum annuarum summam extendunt Autores citati ad quatuor decies centena Et octoginta millia ducatorum, calculumque ita subducunt. Ministris Et administris justitia per totum regnum, mercedis vel salarii nomine dantur quotannis centum ducatorum millia. Proventus Teucarrum (id est donorum Et privilegiorum, qua Rex velut feuda gratuita largitur certis hominibus hac lege, ut, donec ipsi vivant, his utantur fruantur, iis defunctis ad Regem caducitatis jure revolvantur) quotannis ascendunt ad trecenta millia ducatorum. In juras (ita vocant redditus annuos, quos vendit Et in perpetuum hereditario jure possidendos certis personis concedit, qui sicuti alia patrimonialia bona ad heredes transeunt) annuatim expenduntur 150. millia ducatorum. Ad defensionem munimentorum locorumque Africa quotannis insumuntur ducatorum quinquaginta millia. Ad conservandas quinque triremes perpetuas centum millia ducatorum. Ad sustentandas copias navales, qua classes in Indiam navigantes, Et inde redeuntes comitantur Et tuentur, trecenta millia ducat. annua. In moradias, [ita vocant Mercedes Et stipendia annua, qua Rex concedit partim ministris suis, quos vocant Mocos da Camera, Cavalleiros Fidalgos Et similes, partim aliis bene meritis, aut quorum parentes Regno aliquid officii presterunt, qui remunerari aliquando solent, ut appellentur servitores domus Regie, neque is exiguus aestimatur honor, Et ut praestetur iis avena in equorum alimoriam, quotannis solvuntur ad octoginta ducatorum millia. In alimenta Regia familia quot-

*annis expenduntur ducenta ducatorum millia. Ad conservan-
das arces & munimenta Regni ipsius ducenta millia ducatorum.
Quæ omnia cum facti sint, & sæpè mutantur, descripsimus ex fi-
de eorum, qui supra allegantur.*

Questio 1.

Ad §. 1.

An jura Majestatis in Magnates transferri privative possunt?
Resp. Ipsa jura Majestatis, & quæ universalia sunt, toti re-
gno, ipsique Majestati cohærent, non possunt. At in certa
regni ditione seu parte, jura omnia particularia istius lo-
ci cum plena potestate concedi iis possunt, quæ tamen hoc
casu non fiunt jura Majestatis, etsi quædam vel omnia isti-
us loci jura particularia ita data sint, ut ne amplius à supe-
riore dependeant.

Quest. 2.

Ad §. 1. Verba antequam regnum adiret?

*An filius ante quasitum à Patre regnum natus in jure primo-
genitura præferatur reliquis postea natis? Aff.* quia primogeni-
tum, cui regnum debetur, eum esse indubium est, isque
præfertur cum in quasitis familiæ, tum in acquirendis.
Atque ita obtinuit in Ottone I. Imperatore, cui frater Hen-
ricus hanc quæstionem atque inde arma movebat. Quan-
quam in Perside quandoque aliter evenerit, & in Ducatu
Mediolanensi, lite inter fratres orta, ex hoc prætextu mi-
nor frater Principatum, teste Guicciardino, sibi arrogave-
rit. Vid. Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 7. §. 27. & seq.

Quest. 3.

Ad §. 4. Verb. Vectigal ex aromatibus & mercibus Indicis &c.

*An mercibus in vectis & evehendis, vel personis transeuntibus,
possit imponi vectigal? Affirm.* quia nemo tenetur alteri
con-

concedere aliquid gratis de jure suo, sed onus pro illo exigere & sub illo onere concedere potest. Atqui territorium illud, per quod transitur, & viæ istæ publicæ sunt Principis. Ergo. Dein magnis sumptibus eget defensio viarum publicarum: cum igitur sumptus illi necessarii sint, & non tantum cives sed etiam advenæ iis utantur ac utilitatem inde percipiant, meritò hi cogi possunt ut aliquid conferant. Atque ita onus proportionatum illis imponi potest; an autem sit proportionatum onus, judicium pertinet ad Principem, cujus conscientiae relinquitur. Idem etiam obtinet, licet quis viam onerosam evitet & aliâ viâ utatur: nam jus illud vectigalis non inhæret isti loco viæ, sed est jus territoriale pro transitu qui fit per territorium, non verò pro eo, quod transeant istum locum, quoniam locus ille tantum destinatus est exactioni vectigalis, quæ si evitatur, cadunt merces in commissum. Ita Ampliff. PRÆSES in *Praelect. jur. Nat. & gent.*

Quest. 4.

Ad §. 5. Verb. Ad sustentandas copias navales.

An valet societas navalis armata, quæ Admiralitas dicitur?

Disting. Ad nudam defensionem, ac propellendam vim Piratarum ac hostium aliorumque invadentium, simpliciter valet, nec opus est consensu Superioris, cum illa defensio sit juris naturalis. Ad laceffendos verò alios, vel occupandum loca aliqua, non valet, nisi ex mandato & concessione summæ potestatis, quæ jus belli gerendi habet, quod hoc casu illius potestatis nōmine geritur, eique occupata adquiruntur.

Sectio III.

Exhibens Iustitiam Belli & Pacis fundatam
In

Historia Naturali Regni Portugallici,

Ex Botero, Resendio, Oliveira & Autore libelli de Liber-
tate Portugalliae, &c. desumptâ.

Art. I.

De

*Potentia Regni Portugallici, ubi de eorum navi-
gationibus & ditionibus ac fortalitiis ex-
tra regnum.*

I.

Constat, hoc Regnum olim longè frequentius habitatum
fuisse quàm nunc, quòd exhauriatur regnum frequentia-
bus navigationibus coloniisq; in remotissimas orbis partes,
Brasiliam, Æthiopiam, Indias, Chersonesum auream, Mo-
lucas insulas: in quibus adeundis quotannis infinitorum homi-
num fit jactura, pereuntibus nautis vectoribusque in mari va-
riis calamitatibus; solebant enim mitti illuc quotannis circiter sex
millia virorum, quorum vix tertia pars redibat in regnum. Quàm
populosâ

populosa verò nihilominus sit hac terra, indicio est, quòd Joannes Rex expeditionem in Africam suscepisse dicitur ducto in eam exercitu quadraginta millium. Et tempore Regis Sebastiani in Regno fuerunt numerata mille ducenta cohortes peditum, delectu tantum factò ex Agriculis & Mechanicis, neque tamen omnibus: erant autem pleraque cohortes ducentorum capitum, quadam & trecentorum, & quadringentorum: Sed puta, omnes tantum ducentorum fuisse, efficient numerum ducentorum & quadraginta millium, quorum maxima pars infelicitè occubuit. Non facio hic mentionem equitum, quorum etiam ingens in Regno numerus, quia eorum ratio commodè iniri non potest.

§. 2. Praterèa Portugallia Reges magnificum quid habent præ aliis Regibus & Principibus; scilicet, quod incontinenti vassallis suis & ministris donare possint valorem plurium myriadum, datis saltem literis: consistit quippe beneficium hoc in largitione Gubernationum, & Capitaniarum, questurarum, aliorumque munerum penè infinitorum; item in concessione & licentiis navigandi ad has aut illas regiones extra Regnum, puta in Indiam orientis, Bandam, Maluccos, Chinam, &c. quarum literarum beneficio statim argentum ab aliis obtineri potest, sine detrimento Regis & subditorum. Ita Autor Libelli de Libertate Portugalliae.

§. 3. Sanè populosissimum esse hoc regnum, nemo poterit dubitare qui animum adverterit ad immensum numerum familiarum, quae passim in colonias sunt deductae, ad Insulas, sicut in totam Africæ oram ad extremos usque Asia fines, & in Brasiliam, qua latissimè patet: & præterèa cogitandum, illos non minimam quoque partem colonorum facere in America: Nam gens commerciorum avida & scientissima, etiam contra mandatum & voluntatem Castellanorum in intima & optima illius continentis & Insularum penetravit. Atque his tamen non obstantibus ipsum Regnum ita plenum est incolarum, ut neque agrorum cultura usquam vacet, neque de militum, navali-
liumque

liumque sociorum penuria conqueri possint: ita ut non modo suis sed & Castellanorum partibus agendis abundè hæcenus satisfecerint. §. 4. Supra omnia æstimanda veniunt opportunissimus situs ad mare, & nobilissimorum portuum copia, quales vix singuli aliis Regnis ut plurimum contingunt. Quo fit ut & populus navium fabricandarum industria & navigandi peritiâ excellat. Cujus rei navigationes in longè disitas regiones, & summus periculorum contemptus faciunt fidem. Neque negandum est, Portugallos reliquis Europæis facem in ultimum orientem primos prætulisse. Unde facile cogitari potest, Portugallia Regis potentiam in mari non esse exiguam: siquidem tot classes continuo alit, quibus provincias suas longè lateque disitas quasi colligat & protegit. §. 5. Ceterum potentia Regni Portugallici maximè æstimari potest ex ditionibus, Castris, fortalitiis & oppidis munitis, quæ Portugalli possident. Ditiones illorum cognoscere licet ex titulo quo Reges utuntur, de quo agetur infra. Scilicet Regnum Portugallia duobus Regnis comprehenditur, Portugallia in specie ita dicta & Algarbia. In Portugallia ipsa non multa fortalitia invenies præter locum illum, qui dicitur Port à Port, & urbes ac castra in confinio Hispaniarum, quæ ante non multos annos sunt munita. Attamen Portugalliam non parùm munit natura ipsa montibus, & ad alterum latus Oceano, quibus sat tuta est. §. 6. Algarbia verò nomen est provincia sexta Portugallia, quæ antiquis Turdetania. Hanc regionem (ut diximus sed. 1.) Alfonsus sapiens Rex Legionensis dotis nomine Alfonso III. Regi Lusitania, cum eam paulò antè à Mauris evicerat, dedit. Ex quo tempore Reges Portugallia Algarbi Reges sese dixerant. Inde titulus regni datus provincia. §. 7. Reliqui tituli Regis Lusitania sunt ditionum in Africæ, Asiæ, & Americæ oris maritimis, quo nomine cum mare Atlanticum intelligatur, hinc Brasilia imprimis comprehenditur. Horum ut ratio evidens sit, repetendum est

est ex Sect. I. quæ loca à Portugallorum Regibus subacta vel occupata sint. Quomodo verò Portugalli novam in Indias viam, novasque regiones detexerint, atque in hoc itinere admiranda armorum victoriarumque felicitate in Africa, Perside, India, & America tot insignia loca, commercia, divitiasque & opes sibi adquisiverint, & tantum orbem hodieque Imperio teneant, id sic exponit Conestag. Majores (scil. Regis Emanuelis) diu multumq; Africa litus legentes propugnaculum Arginenſe edificaverunt, Insulas Hesperidas (quas jam Capitis viridis insulas appellant) imperio suo subjecerunt, in Æthiopia arcem S. Georgii [quam Minam vocant] extruxerunt: Insulam Principis, & S. Thomæ, & alias nonnullas Insulas minores circumvicinas occupaverunt. Præterea Portugalli in ita cum regno Congensi, & Angollensi [quorum incolæ sunt Æthiopes] amicitia, caput Bonæ spei, & Insulam S. Laurentii prætergressi, è regione illius Soffallam, Mozambicam, & Melinden (quæ sunt continentis) partim amicitia contractâ, partim etiam vi, prout incolarum ingenia erant, adhibitâ in potestatem redegerunt. Inde sub Rege Emanuele mare rubrum præterierunt, & institutis Socotoræ & Calahiatæ commerciis, sinum maris Persici, & Indifluviî ostium prætervecti, atque Indiam ingressi, in regno Calicuti, Cochini, & locis circumvicinis pedem posuerunt: sed nusquam firmius, quàm auspiciis Alfonsi Albuquerquey, celeberrimi Ducis in Goa, quæ est insula regni Accem, vicina regioni Idalmaci, & hodie est civitas Archiepiscopalis, caput omnium eorum regnorum, & sedes vice-Regis. §. 8. Atque inde postea progressi ulterius, hinc inde parva quedam propugnacula extruxerunt: quinimò etiam retrogredientes usque ad ostium sinûs Persici, Insulam Armuzium occuparunt, & in eo litore multa loca, ut Chaul, Damane, Bazani, & Dio subjugarunt. In Promontorio Malabaris (quod vocant caput Comerî) versus sinum Gangeticum, negotiantur, & arcem habent in Insula Zeilan, ubi nascitur optimum omnium cinamonum. Inde versus Ori-

entem praterbedicum, quem dixi, sinum & ostium Gangis, invenerunt alterum littus, in cuius Isthmo (quam antiqui auream Chersonesum vocabant) occuparunt urbem Malacam, distantem 25. miliaribus à magna illa Insula Samatra, quæ & ipsa à multis pro Taprobane habetur. §. 9. Et inde progressi ulterius, partim negotiando in regno Peru, & aliis regnis in continenti sitis: partim navigando, invenerunt minorem & maiorem Giavam, Regnum Sinarum, magnum archipelagus Insularum Molucarum, unde cariophyllon, moscocaryon, & multa alia aromata advehunt, denique Insulam Japponem: & tandem eousque penetrarunt, ut obvios ibi habuerint Castellanos, qui regiones occidentales à Christophoro Columbo Genuensi, sumptibus & auspiciis Regum Castelle detectas, investigabant: atque ita per harum duarum nationum navigationes universus mundus circumdatus fuit, & Oriens cum Occidente conjunctus. Occuparunt etiam tempore ejusdem Emanuelis è regione Ethiopia & capitis bona spei, provinciam quæ Sanctæ Crucis vocatur, & vulgo Brasile, Regno Peru contiguam, quæ secundum littus in mille quingentorum miliarium longitudinem extenditur. De Azoribus insulis, quas à Berencurio venditas obtinuerint, confer Thuan. L. 1. p. 25. L. 75. p. 737. Hucusque Coneft. §. 10. Becman. in Histor. Orb. terrar. p. m. 471. scribit, quod, cum Portugallia Hispanis subiecta esset, bello inter Hispanos & Batavos fervente, littorales partes Insula Ceylon, Litus Coromandelicum, & alia Malaceam usque Belga sua fecerint, qui & Cochinum Anno MDCXXII. occuparint, sed pax inter ipsos & Portugallos facta sit. Ubi addit, quod eodem Anno Rex Persia, opera Anglorum adjutus, Portugallis Insulam Ormutz eripuerit, urbeque diruta commercia in urbem Gamron ad continentem sitam transtulerit; Mascateâ quoque in Arabia ab Arabia Principe non ita pridem exuti sint. Denique in Africa ceteriori locus Tanger Anno MDCLXII. cum Catharina Infante

Portugallica in Angli Regis potestatem concesserit. §. 11. Principes finitimos quod attinet, notandum, quod præter Principes amicos & vefligales five tributarios, hæc ditiones limites jungant cum cum potentissimis inimicis; nimirum Rege Persiæ, & Cambaja, qui jus prætendit in aliqua loca, quondam sua: uti & cum potentissimis Principibus Regni Decan, Calecuti Rege & Narsinga. Licet verò hi omnes nervos intenderint ad recuperandum Dium, Chaul & Goam vicinaque loca, nihil tamen, quod alicujus momenti esset, potuerunt efficere, sed Portugalli hætenus horum molitiones subverterunt. Verum nullum graviores inimicum habent Portugalli quàm Turcas, qui è mari rubro, ob opportunitatem oppidi Adenis, sæpe illos ex India pellere conati sunt, nunc à Rege Cambaja invitati, nunc à propria ambitione incitati. Maxima classis fuit 64. navium, quam misit ad Dium, sed turpiter in fugam acta. Alteram item 27. navium ad expeditionem Ormuzianam destinavit, quæ ferè tota oppressa fuit & conquassata. In Ceylan nunquam multum habuerunt præter arcem Columbo; nam Rex, qui ibidem ipsorum vefligalis erat, Regno ejectus fuit à Singa Pandar Mahumetano: unde hic Rex exul, Portugallorum opibus sustentatus est.

Questio 1.

Ad §. 1. Verb. quorum maxima pars infelicitèr occubuit &c.

*An DEUS victoriam belli semper tribuat parti iustiorè cau-
sam habenti? Resp. Quod Actio judicialis inter privatos, id
bellum quidem est inter principes, quibus alius modus juris
recuperandi non est, quoniã nullum judicem superiorem
habent. Itaque victoria est quasi sententia litis, quæ decidi-
tur à Deo summo rerum arbitro, in cuius potestate est bel-
li alea. Ille tamen sententiam fert victoriamque largitur
non semper ex jure hujus negotii, sed ferè quemadmo-
dum dicit Triphoninus de deposito à prædone fa-*

Et o; & in l. 31. §. 1 ff. de depos. ait, duo esse in deposito tali, jus contractus cum latrone initi, & jus totius negotii, quod ex omnibus personis, quæ continguntur, constat; si contractum inspicias, debet depositum restitui prædoni; at si æquitatem totius negotii consideres, debet depositum hoc restitui Domino vero. Eodem modo res se habet in victoria, quæ fortè alicui contingit, qui bellum injustum suscepit. Nam sunt in bellica causa duo, scilicet justitia causæ præsentis, & qualitas seu justitia suscipientis bellum: Hinc in bello si consilium Divini Numinis inspiciamus, Deus illud judicium sæpe fert non de causa belli tantum ob quam homines hoc susceperunt, sed de tota injustitia populi totius, vel de ejusdè innocentia. Ideò sæpius fieri potest, ut ei qui in hoc bello habet justam causam, tamen propter alia peccata victoria denegetur. Interea tamen, quantam vim habeat in bellis justitiæ conscientia, passim ostendunt historiarum scriptores, qui victoriam sæpè huic causæ præcipuè adscribunt: Inde proverbium illud: rarò sospitem redire illum, qui injusta arma sumferit. Nec movere quenquam debent prosperi successus iniquarum molitionum: Satis enim est, quòd causæ æquitas suam quandam eamque magnam habet vim ad agendum, quanquam ea vis, ut in rebus humanis accidit, sæpè aliarum causarum oppositu ab effectu impeditur.

Quest. 7.

Ad §. 4. verb. Etiam contra mandatum &c.

An liceat negotiari in alieno territorio, invito Domino territoriali? Resp. Neg. Nam transitus quidem omnibus hominibus jure naturali competit, adeoque & omnia, sine quibus commodè transiri non potest, licita sunt: verum sub jure transitus nō continetur, ingredi ita territorium, & negotiari, ut ibi aliquid vendere, vel operari invito Domino liceat. Itaque Princeps potest jure territorii prohibere, quia à jure imperii (uti dictum) excipitur tantum jus transitus: in

in cæteris itaque exercitii seu territorii usibus non exceptis potest Princeps jure Imperii extraneos arcere, licet extranei illi velint vectigal solvere.

Quest. 5.

Ad §. 11. verb. Rex exul &c.

An Rex regno ejectus retineat Majestatem? Resp. Si ejectus sit à tyranno privato, tunc Rex ejectus retinet summam potestatem, licet populus in illum tyrannum consenserit. Nam populus suâ pactione non potest jus quæsitum Regi auferre nec quicquam disponere in præjudicium juris Regii: cum enim populus jus suum semel transtulit in Regem ejectum, id quod non habet, in tyrannum transferre non potest. Dixi, si ejectus sit à Tyranno privato; qui non habet jus belli. Secus est in aliquo Principe, qui jure belli alterum Principem ejicit: nam quoniam alium judicem non habent, bello res decidenda est, ideoque Cives belli victoriam sequi debent. Idem est si civitas in duas partes recedat, atque adeo arma in propria viscera vertat, ac bellum civile gerat: tunc enim disceptatio est inter duas summas potestates, seu potestatem summam prætendentes, & bello res decidenda est, quia sunt partes æquales & neutra pars judicem admittit: adeoque neutra pars habet tunc jus in alteram vel ejus adhærentes, donec per victoriam uni parti summa potestas adjudicetur. Unde sequitur, quod primo illo casu (scilicet ubi tyrannus privatus est, qui regnum occupavit) Rex ejectus mandare possit civibus, ut tyrannum occidant vel ejiciant; cui si cives possint, parere tenentur; secus duobus posterioribus casibus.

Quest. 4.

Ibid. in verb. Rex ipsorum vectigal erat.

Audari possit regnum vectigale cum summa potestate? Aff. nisi in signum subjectionis solvatur. *vid. Grot. lib. 6. cap. 3. §. 21. 22.*

Art. II.

De

Provinciis & Urbibus præcipuis Portugallia, ubi
in specie de Ullyssippona.

I.

Dividitur tota Lusitania in sex provincias, quarum prima
vocatur Alenteio, id est, Transtagana, longa leucas 36.
lata 34. à Cimes pago ad civitatem Elvas & Olivencam. Hac
Provincia omnium est fertilissima: quocirca, uti Romana Rei
publicæ horreum antiqui scriptores Siciliam appellarunt, unde
Romana Civitas alebatur, ita Regni etiam Lusitani horreum
jure dicemus Regionem Transtaganam. §. 2. Secunda est
interamnensis seu Duri-Miniensis à Porto ad Valencam, longa
leucas 18. lata 12. Hac licet tam exigua sit, tamen centum tri-
ginta habet monasteria satis opulenta, & etiam M. CD. LX.
Ecclesias parochiales præter Bacarensem metropolitanam & Epi-
scopalem Portuensem, aliasque collegiatas quinque: habet pon-
tes CC. lapideos, quinque millia fontium perennium & sex portus
maritimos. Præter amplissimos redditus qui supra millionem
aureorum Ecclesiasticis solvuntur, colligit ex hac Provincia Rex
in singulos annos viginti supra centum aureorum millia, to-
tidem privati Domini ac Dynasta. Est itaque hac regio tam ho-
minum quàm rerum omnium, quæ ex terra gignuntur, opulentis-
sima; nam & conjugia eximiâ liberorum fœcunditate, ac cre-
brò vigesimâ quintâ prole exuberant, & de rerum abundantia
apparebit ex art. 3. §. 5. infr. Venationi quoque & aucupio est
maximè opportuna; alitibus enim sylvarumque animantibus a-
bundat, neque aliunde canes venatici, aut volucres rapaces ma-
gis sunt quærendæ; utrumque enim nec ignobile tellus præstat.
Ita denique regio ista aspectui est jucunda hominumque usui com-
moda

moda, ut eam non immerito terrestrem Paradisum possimus nuncupare; in illa siquidem toto anno vernantes flores invenies, quasi ver primum semper efflorescat: unde Strabo Lusitaniam solum fortunatum appellavit. §. 3. Tertia appellatur Transmontana à fluvio Tamaga ad Episcopatum Miranda longa 30. lata 20. leucas. Hæc regio nimis arida est, uti ferme solent esse feraces auri regiones, & idcirco aliqua ibidem sunt à transactis ætatibus aurifodina: frumenti tamen, vini, ac pecudum satis ferax, ut sibi non tantum, sed conterminis quoque victum præbeat. §. 4. Quarta Provincia dicitur Beira à Coymbra ad Guardam continens totam regionem, quam vocant Ribeira de Coa, longa 36. lata 33. leucas numerando ab Aveiro ad Tourones. Est regio amœnissima, ob fluvios, qui eam pluribus locis intersecant; frumentum ac vinum, quod suis incolis sit abunde, tellus profert. §. 5. Quinta appellatur Estremadura, ad mare à Cascacis ad Mondego, in continente autem ab Abrances ad pontem Coimbra; longa 35. lata 18. leucas. Hæc provincia (cujus caput est Ulysippo) feliciorum in Lusitania tractum occupat, in quo omnia, quæ terra profert, visuntur laudatissima. §. 6. Sexta est regnum Algarbia à Ceixe ad Castromarinum, è regione Aijmonty, longa 28. lata 8. leucas. Hæc pars Lusitania ita ficetis est occupata & vinetis, ut aliquando à vicinia victum exigat, si annorum minus faveat clementia. Abundat vino nobili, & oleo, quæ simul cum fico, uva passa, amygdalo, thynno, ac Sardania (ea communis est merx istius regionis) in exterarum regiones transferuntur. §. 7. In genere, Regni Portugallia ambitus esse censetur leucarum sive milliarium Hispanicorum DCCCXXCV. Præcipuæ civitates (quod nomen cæteris oppidis non attribuitur, nisi sint urbes capitales vel Episcopales, vel præcipuis privilegiis ornata) sunt Olysippo, Conimbria, Lameca, Visæum, Miranda, Portus, Portalegra, Leria, Guarda, Elva, Bragantia &c. In Portugallia invenies

venies oppida CDLXX. in quorum numero pagi & viculi rustico-
rum non computantur. §. 8. Totius Regni caput est Ulyssippona,
vulgò *Lisbona* : quæ in Theatro Madriti, sic describitur. U-
lyssippo est regnum per se, ad quam conveniunt varia nationes
ad commercia exercenda. Obtinet in longitudine duas leucas,
à conventu Belen, ad Monasterium S. Benedicti vetus: Numerat
ades viginti septem mille, oppidanorum numerus nunquam ritè
potuit subduci: Curiosi tamen numerant quingenties mille. Horti
& prædia superant septem millia. Obtinet quadraginta paro-
chias & 3388. fratres sacramenti, qui affuere processioni solenni
habita Anno 1619. cum Philippus tertius ibidem esset. Habet vi-
ginti & quatuor monasteria religiosorum, & in iis 1465. viros:
Decem & octo conventus monialium, & in iis 1833. religiosas,
quatuor Xenodochia, unum Hospitale, & Domum misericordie,
in quâ anno 1618. agri è variis morbis curati 11150. & factæ sunt
missæ 28272. Ejus redditus nonnunquam ascendunt ad triginta
& quatuor millia crusatorum. Fungunt connubio orphanos, re-
dimunt captivos, auxiliantur pauperibus & peregrinis: sepe-
liunt defunctos in carcere & mari: absolvunt debita incarcera-
torum ob res alienum: denique vix quicquam simile videre est in
orbe Christiano. §. 9. Hanc urbem Alfonsus I. Rex ita Mau-
ris ademit. Cum Christianorum exercitus reversus è Palestina
post captam Damiatam, sive Pelusium, Ægypti urbem, navi-
garèt Oceanum, accidit, ut tempestate coacti, in Portugallia
littora appellere, inque terram descendere cogerentur. Ob-
sidebat tunc Alfonsus Ulyssipponem, sed non magna cum spe po-
tiunda urbis. Commodum autem advenerant naves Germa-
norum, quæ redeuntes ab Asia per fretum Gaditanum ingressæ
Oceanum Septentrionem petebant. Horum tam bonâ & fortè
opera usus est Alfonsus, ut non tantùm ceperit hanc urbem, sed
& multa alia insuper loca in suam potestatem redegerit. §. 10.
Ne autem ingratus esset pro tam opportuno auxilio Rex,
hunc

hunc nationi Germanica honorem habuit, ut eam particularibus aeternisque donaret privilegiis, quibus gauderent pra regni Lusitanici indigenis; proposito Edicto irrevocabili, ut omnes Germani, qui impofterum vellent habitare aut negociari in regno Portugalliae, liberi ac immunes essent ab omnibus vectigalibus portoriis, censu, contributione, subsidiis, non ipsi solum eorumque uxores, liberi, domestici, servi; sed & bona ac domicilia eorum omnibus exempta oneribus: utque ipsis liberum esset, non obstantibus regni legibus sumtuariis, vestire se quomodocunque placuisset, ornareque corpus auro, margaritis, gemmisque, quod indigenis Lusitanis nequaquam permissum est, quos lex vestiaria intra mediocritatis & modestiae compingit cancellos. §. II. Tertiò, ne Germanus ullius judicis sententiae stare cogeretur, excepto solo crimine laesa Majestatis, & quidem in ipso hoc crimine, ne ab alio quam suo iudice judicaretur, qui appellaretur iudex Germanorum. Quarto, ut Germani immunes essent ab omnibus officiis servitiisque vel regno vel Regi prestandis, ad quae nolentes nemo cogeret: sed ne quidem contributio aut subsidium pecuniarium ab iis exigeretur, etiamsi ipsa regni necessitas aut defensio status id postularet, ad quam tamen rem omnes cives Lusitani multis modis obligati sunt. Quintò, ne domus Germanorum, sive eas locatas haberent sive emptas, assignarentur unquam usibus aut servitiis Regis vel aulae ejus, cui quidem oneri cetera civium domicilia subjacent. Postremò, ut facientibus iter per Lusitaniam Germanis omnes Hospites & pandochaei summam promptitudinem ministrarent, ante ceteros pro ipsorum pecuniâ inservirent, eosque honorificè exciperent. His aliisque privilegiis Germani non tantum in praesens tempus exactè observatis plenè gaudent, sed quotannis propemodum utuntur audioribus, cum ipsi Germani vicissim non desinant de Lusitanis, quibuscunque possunt modis, benè mereri.

Ad §. 2. Verb. Venationi quoque & aucupio.

Jus venandi ad quem jure naturali pertineat? Resp. Divi-
fis occupatisq; territoriis summæ potestati id tribuendum,
quippe ad quam pertinet omnia in territorio jura, quæ non-
dum sunt privatis acquisita; potestq; illa eam in rem, uti
de aliis juribus, quæ nondum privatis quæsitæ sunt, eorum-
que acquisitione, leges facere. Cum igitur leges Romanæ &
Justinianæ jus venandi omnibus jure naturæ tribuunt, nihil
aliud per jus naturæ intelligitur, quàm jus Gentium secunda-
riū, seu positivum, quod Princeps in suo territorio abro-
gare potest.

Quest. 2.

Ad §. 9. Verb. Ut non tantum ceperit hanc urbem, &c.

An copiis auxiliantibus cedat pars præda sive urbis quæ capitur?
Resp. Neg. sed capta ei Principi solum cedunt, cujus auspi-
ciis bellum geritur, (aliàs germani ex hoc capite possent
prætendere jus in Orlisibonam) quoniam istantū ex bel-
lo acquirit, qui habet jus belli. Dein omnia in bello sunt in-
strumenta Principis, qui bellum gerit; satis autem notum
est, quòd ei acquiratur, cujus nomine quis acquirit. Ergò
jure naturali quicquid in bello acquiritur, hoc Principi ac-
quiritur, cujus auspiciis bellum geritur, & hoc jus tamdiu
obtinere, donec appareat Princeps inde aliquid concessisse,
militibus, quod tunc habent milites non ex jure naturali, sed
ex donatione Principis. Sic olim Principes concedebant mi-
litibus res mobiles, quas acqvirebant, quod consensu comu-
ni pluriū gentiū introductū, & tandem dictū fuit jus gentiū,
estq; id jus prædæ, quod hodiè non ubiq; amplius obtinet.
Solent verò hodiè pacta erigi, quid milites retinere debeant,
quid verò ad suos officiales ferre: Solet tamen etiam, quod
quis cum periculo suo capit, id ei ex liberalitate seu huma-
nitate relinqui, ad animandos conciliandosq; milites.

* (67) *
Quaest. 3.

Ad §. 10. Verb. Proposito edicto irrevocabili &c.

An privilegia ab Antecessoribus data possit Rex Successor revocare? Hæc valde agitata quæstio est, eandemq; propè causam habet cum illa: An etiam Successores obligentur fœderibus & pactis Antecessorum? Ratio dubitandi est, quia par parem obligare non potest. Econtra ex altera parte dubitandi ratio est, quod pacta, fœdera, & privilegia plerumq; non restringantur ad vitam Principis fœdus ineuntis; sed etiam intentio confœderatorum illuc tendat, ut & successor obligetur. Sed Resp. 1. in statu Reip. Aristocratico & populari, etsi primates seu Duces moriantur, manet tamen obligatio in successoribus; Ratio est, quia Principes seu Duces illi non habent jus imperii, sed imperium penes Remp. vel Senatum est; Respublica autem manet eadem idemq; Senatus, nec mutatur, etsi Duces illi seu Principes moriantur. V. G. Respublica Veneta, etsi Venetorum Dux moriatur, obligatur ad servanda fœdera, quia hic non magis imperiū habet in Rep. Veneta, quàm singuli Senatores. Resp. 2. In regnis vero ac Principatibus distinguendū est, num fœdus seu conventio in facto personæ consistat, v. g. de mittendis auxiliis, colendâ amicitia, &c. & hoc casu, si promissum sit intuitu atq; affectu personæ Principis, Successori ejus non debetur; secus si affectu & contemplatione Principatus; An vero non in facto, sed in translatione rei vel juris consistat? & hoc jus semel ritè quæsitum nunquam auferri potest, sed ad successorem quoque transit. Tutius tamen est, ad lites ambiguitatesq; quin & malitias hominum evitandas, renovare fœdera & pacta cum Successoribus. Resp. 3. Nequidem ipse Rex, qui promisit, tenetur, si appareat, fœdus id Reipub. noxium valde & periculosum esse. V. G. si plus æquo ærarium eo exhauritur, quoniam fœdus

tale excederet terminos gubernationis seu administrationis; Regnū enim, ejusq; jura non sunt in liberrima potestate Principis, sed sub ejus tantum administratione, quāq; vā excellentiore, quæ ad defendendā conservandamq; Remp. pertinet. Ergo absolvendus videtur, si non possit satisfacere pacto, quod terminos potestatis suæ excedit atq; ad destructionem Imperii tendit. Sanè Elisabetha Regina Angliæ, cum promississet Belgis auxilia diuq; præstitisset, postea cum nimis gravia illa Reip. essent, habitā Jctorum deliberatione, impofterum ea se non amplius debere putavit. Vid. Camden. *ad Ann.* 1595. Quantum ad privilegia ab Antecessoribus concessa, eadem decisio est; Si enim ex causa juris translativa sint data, tunc nec is, qui dedit, nec successor jus semel translatum revocare potest. Secus, si mera gratia & instar precarii sit. Ad solutionem verò debitorum, quæ contraxit Antecessor, non tenetur successor, nisi vel hæres, vel in remp. versum sit.

Quest. 4.

Ad § 10. Verb. non obstantibus Regni legibus sumptuariis, vestire se.

An leges vestitariae pro ratione dignitatis constituenda? Aff. quia vestium varietas & cultus corporis est signum extrinsecum dignitatis, quæ his veluti insignibus discerni solet, unde Justinus vestes vocat ornamenta dignitatis. *lib. 20. c. 4.* iisque matrona à viliori discernitur *in l. 15. §. 15. ff. de Injur.* Conf. *l. un. C. null. lic. in fren.* Atque ita in constitutionibus Imperii leges hæ vestitiaræ sæpius repetitæ, semperq; secundum varios dignitatum ordines ac gradus genera vestium distincta sunt. *Vid. Rec. Imp. de ann. 1577. tit. 9. & seqq.* quō Imperii lege ordines dignitatum luculenter dispositi, & in eos vestium decora digesta sunt. Hinc Rubitio Posthumo crimini datum, & inter accusationis capita relatum est,

est, quòd palliatus fuerit, cum id non esset insigne hominis Romani. *Ærod. Rer. jud. lib. 9. cap. 12.* Et vestes, quæ uxoris, & quæ concubinæ causâ paratæ sunt, dignitate differre, dicitur *in l. 49. §. 4. ff. de Legat. 3.*

Quæst. 5.

Ad eundem §. Verb. Margaritis, gemmis.

An Margarita non sint gemma? Resp. Nos cum JCto in l. 19. §. 10. ff. de Aur. arg. leg. Margaritas negamus esse gemmas, nec gemmis legatis contineri Margaritas; ejusque rei veram esse rationem asserimus, quæ in d. §. 18. affertur, quòd concha apud rubrum mare crescat & coalescat.

Art. III.

Lusitanorum Religio, mores, & ingenium regionis.

I.

Romanum omnes Lusitani agnoscunt Pontificem, & Romano-Catholicam sectantur doctrinam, suntque valde devoti, uti & plerumque Reges pios habuerunt. Gaudent duabus celebribus Academiis, Conimbricensi & Eboresi. Illa instituta à Joanne II. Rege; Hec ab Henrico Cardinale, cum adhuc Archiepiscopus esset. Conimbricensem Philippus Hispania Rex, etsi contra se sententiam tulisset in negotio successionis Lusitania, servavit tamen non tantum, sed & prater opinionem omnium, teste Thuanò lib. 73. fovit & auxit. Judæi & Saraceni, inquisitione etiam in eos facta, toto olim regno expulsi sunt. §. 2. Laude bellica ab antiquis jam temporibus valent Lusitani, quòd sint fortes, agiles, veloces, prompti & laboris patientissimi. Navigandi industriam quoque & periculorum contemptum ex vero quis æstimet, si recordetur quæ tempore Emanuelis & Successo-

cessorum ejus Regum ac antea, navigationes fuerint susceptae, primum ad oram Africa, dein ad ultimum usq; orientem; quin & orbis circumnavigati prima laus ipsis debetur. Mercatura autem jam à multis annis deditissimi fuere: unde incredibiles opes. Principua ipsorum laus fuit, quod semper amantissimi Regum suorum fuerunt, & obsequentissimi. Ob aëris salubritatem ad multam senectutem perveniunt Portugalli: Joannes Barrius, Historia Lusitania scriptor gravissimus, se testem fatetur oculatum, in oppido villa Regalis quandam Isabellam Ribeiram agnovisse, quæ superstites sibi filios, nepotes ac pronepotes sexaginta viderat supra centum. §. 3. Ludovicus Vertemanus, Venetus Senator, cum tota penè orbe lustrato ad Lusitanos in India belligerantes venisset, hoc eis testimonium dedit: Ego univ-
 sum orbem peragravi, multis sæpè bellis interfui, sed hac gente Lusitanorum fortio-
 rem vidi nullam. De fidelitate Portugallorum erga suos Reges sufficiat illud præconium. At
 cujus hominis? Non domestici, sed externi, sed Belgici, sed Sal-
 manticensis Professoris & diligentissimi chronicôn Hispanicorum
 contextoris. Quænam gens, inquit, toto reperitur orbe Re-
 gi suo obsequentior, quàm Hispani, quos cum quotidie Re-
 ges sui cum vitæ periculo in remotissimas regiones, & alio,
 ut ille ait, sole calentes, ad oppugnandos barbaros mittant,
 eâ accinguntur alacritate, quasi sine pulvere & sanguine
 rem essent domi gesturi, cujus rei, meo judicio, merito pal-
 mariam sibi laudem vendicant Lusitani, adeo Regi suo de-
 diti, quasi ex unius vita penderet omnium. Et Alphonsus
 Mendoza S. I. in Oratione ad Philippum III. inquit: Fidei in
 Deum pedissequa est fides erga Regem, quæ sic eluxit sem-
 per in Lusitano, ut nihil supra possit excogitari. §. 4
 Duarte Nunez do Leano celebrat cum singularem pudicitiam
 virginum Portugallicarum, quæ ita educantur, ut non prodeant in
 publicum, nisi fortè ad Ecclesias, & ne ad eas quidem nisi velata
 ut

ut facies earum conspici non possit: tum matronarum quoque castitatem & fidem erga maritos, ita ut supra modum abhorreant ab adulteriis, & ab iis, quae se coinquinaverunt, easque, quae vel male audiant, à consortio suo segregent. Quin etiam eas minus amant, quae crebro nubunt, vel ad secundas nuptias trans-eunt. Grande quoque probrum ducunt maritatae, maxime nobiliores, absente marito chartis aut aleam ludere cum alienis, nec facile hoc agunt, nisi cum germanis aut consanguineis. Indecorum quoque existimant vinum bibere. Oeconomae sunt diligentes, & in omnibus domesticis officiis admodum industria, in vestitu decora & splendida, & munditia singularis. §. 5. De hodierno hujus regni cultu, deque ejus admirabili tum amoenitate, tum etiam omnis generis frugum copia atque ubertate, supervacaneum existimo verba facere. Antiquitus autem ea de re omnium optime Timocrates, qui lib. Historiarum trigesimo quarto, de sui temporis annona ac rerum precio ita scribit: Ob optimam aëris temperiem animalia ibi sunt fecunda atque homines; nec unquam fructus desunt in ea regione. Hordei sicilicus qui medium continet, drachma venundatur, & tritici novem Alexandrinis obolis, vini metreta drachma; haedus mediocris obolo, sic & lepus: at agnus trium vel quatuor obolorum pretium esse consuevit. Sus qui ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in cenas emitur, ac ficuum talentum tribus obolis emitur. Vitulus drachmis quinque, bos iugo aptus decem; sylvestrium vero animalium carnes, neque pretio quidem ullo dignae putantur, sed has inter se conferunt, benigneque admodum vicissim largiuntur ac mutant. §. 6. Præter aurum & argentum, quorum Lusitaniam olim feracem fuisse nemo ignorat, & ne nunc quidem exhaustam, etiam stannum habet plurimum, præsertim circa conventum la foës, ubi stanni fodina à Regiis Quæstoribus pretio locantur. Abundat quoque ferro, præsertim in oppido Penella. Plumbo quoque abundat propè Armeniam,

*nham, ad radices montis Etminii. §. 7. Prater Crystal-
lum, cujus copia jam vilitatem peperit, in Regno hoc reperiun-
tur multa gemma & preciosi lapilli. Duabus leucis ab Olysippo-
pone juxta Bellas oppidum Francisci Corree, reperiuntur Hya-
cinthi optimi magnâ copiâ, tam in saxis quàm separatim, qui
cum Orientalibus certant. In Villa vizosa, principali urbe du-
catus Brigantini, reperiuntur in visceribus terre lapides viren-
tes, quos vocant Turqvesas, quorum multi certant cum Persi-
cis. His annumerari possunt præstantissima marmora variis in-
locis; juxta Vianam reperitur marmor candidissimum, è quo, quia
saxorum aliorum penuria ibidem est, extructa sunt templa omnia
& pleraque ædificia; ipsaque itinera strata. Gagates quoque re-
peritur in variis partibus hujus Regni, præsertim optimus in loco
qui vulgò appellatur Batalha. Villa vizosa reperiuntur lapides
virides valde pulchri, quorum copia in Hispaniam vecta, magni-
ficum regis palatium, quod vocant Escorial, adornavit.
Hæc quoque omnia posuimus, ut cætera, in factis & historia fidem
secuti eorum, quos antea retulimus; in quibus, si quid aliter se
habeat, aut nunc fortè mutatum sit, in ejus præjudicium quic-
quid dictum fuerit, id dictum non esto.*

Quæstio I.

Ad §. 2. Verb. Orbis circumnavigati &c.

*Q. An transitus maris commercii causa liber sit, ita ut cuius
pro lubitu pateat? Resp. Affirm. Ratio est, quoniam transi-
tus est jus & unicum remedium, sine quo societas & com-
mercium humanum non potest sustineri: Atqui societas &
commercium aliquod inter homines, quò mutuò aliarum
nationum copia aliarum inopiæ succurrat, est juris natura-
lis, Naturæ enim jure constitutum est, ut sibi communicare
possent homines, quæ defunt; Ergo etiam ea sine quibus hæc
societas & commercium conservari non potest, sunt juris
naturalis. Hi transitus igitur, qui societatis humanæ con-
jungen-*

jungendæ gratia, V.G. commercii, & matrimonii, quærendi causa fiunt, impediri non possunt terrâ marive. Reliqui verò transitus V.G. exercitus traducendi causâ, &c. ita demum naturali jure concedendi sunt, si innoxii sint; quoniam licitum est unicuique defendere suum territorium ab omni periculo & metu damni, & competit tantum transitus innoxius. Ita Consultiss. vir Dn. PRÆSES in *prælect. jur. & gent.*

Quest. 2.

Ad §. 3. Verb. Cum vitæ periculo &c.

Q. An Rex habeat potestatem in vitam ac bona subditorum?

R. Hac in re sunt plures Principum adulatorum, qui omnia subditorum bona, Principum bona vocant, & Principem pro arbitrio bona subditorum ad se trahere posse jactant: iidem jus Principi tribuunt in subditorum corpora, ita ut Princeps possit jure virgines, matronas, uxores suum in arbitrium inflectere absque omni injuriæ ratione. Illud jus in bona subditorum exercere dicitur Rex Moscoviæ. Sed hanc opinionem ita crudè intellectam esse falsissimam, probatur ex disertis scripturæ verbis *1. Reg. c. 21. v. 1. 2. 3. & 19.* ubi Rex Ahab audit comminationes Eliæ, quod vineam Nabod invasisset: quod si verò singuli non haberent bonorum proprietatem, Ahab puniri non potuisset. Unde impiè loquitur Hobbes *cap. 6. de Cive, art. 16.* ubi ait, ex legibus tantum civitatis cognosci quid sit furtum, homicidium, adulterium. Itaque vera sententia hæc est, quod Princeps habeat potestatem in bona subditorum duobus saltem casibus, scilicet vel quatenus ad defensionem & utilitatem Reipublicæ pertinet; vel in pœnam, si delinquant.

Quest. 3.

Ad §. 4. Verb. Chartis aut aleam ludere.

An lusus aleæ sit naturæ vetitus? Resp. Non quidem ipso jure

K

naturali

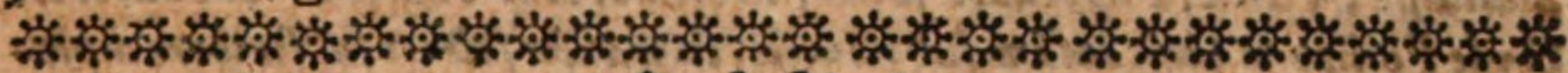
naturali, at ferè plerarumque cultiorum gentium legibus prohibitum fuit in pecuniam alcâ ludere, imprimis apud Romanos; quorum legibus nec perdita pecunia peti, imò soluta, etsi utriusque turpitudine videretur, repeti potuit. *tot. tit. ff. de Aleat.* Cicero in *Philipp. II.* valde exagitat Antonium, quòd Licinium Lenticulum lege, quæ erat de alea, condemnatum restituisset, innuitque factum hoc ideò fuisse, ut collusorem haberet. Græcis octo saltem ludi permisfi, reliqui prohibiti erant, de quibus, ut & de aliis ludis, *Illustrium imprimis, sapientumque virorum vid. Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 3. cap. 21.* Germani veteres malè apud Romanos audiebant, quòd tantâ essent lucrandi perdendique temeritate, ut, cum omnia defecissent, novissimo jactu de libertate & corpore contenderint. *Tac. de Mor. Germ.* Hodie quoque legibus Imperii actio denegatur ei, qui ex alea pecuniam petit. *Fuß: Knecht Bestallung de ann. 1570. §. 70.* Et laudat Plutarchus Alexandrum Magnum, quod nullus ipsum ludus à negotiis abduxerit, nec milites ludere passus fuerit. *Plut. in Alex. M.* Quod, licet alioquin ludus naturâ prohibitus non sit, propter ingentes tamen abusus, qui vix evitari possunt, meritò probandum.

Quæst. 4.

Ad §. 6. Verb. Aurum & argentum &c.

Q. Angemme inventa, aurifodina aliæque a despota pertinent ad regalia de jure naturali? Resp. Affirm. Quæ enim post occupationem territoriorum in prima divisione dominiorum, inter subditos factam, non venerunt in distributionem, sive in singulos distributa non sunt, illa manserunt sub publica potestate territorii: Atqui Aurifodinæ, gemmæ in littoribus maris, &c. non sunt in privatos distributa; Ergo manserunt sub publica potestate territorii sive Principis. Quod autem quibusdam locis mari-

maritimis, bona naufraga sibi vindicet fiscus, licet constet de Domino, pessima consuetudo est, & juri naturali penitus contraria; jamque dudum prohibita à Frider. Imp. in *auth. Navigia. C. de furt.* Ita Ampliss. Dn. PRÆSES in *prelect. jur. Nat. & gent.*

Additio,

Quæ complectitur

Insignia & titulum Regis Portug.

I.

Superest ut de Insignibus ac titulis Regnum Portugalliae, de quibus in *Præcedentibus* quædam jam dicta sunt, mantissæ loco pauca addamus. *Insignia Portugallia* ita exponit Jacob. Spener. in opere suo *Heraldisco*. Scutum horum Regum argenteum est, & quinque parmulas representat cœruleas in crucem dispositas. Singulae autem parmulae quinque nummis argenteis in decussim dispositis ornantur. Scuto circumdatur limbus coccineus, septem castella aurea referens. Ceterum & olim *Lusitaniae* signum fuisse crucem testantur *Historiae veteres*. *Henricus* quoque crucem argenteam in cœruleo scuto sumserat, expeditionis cruciatæ signum. Legitur quoque inter insignia *Portugalliae* olim fuisse portam auream. §. 2. Causam quinque scutorum non unam allegant: Alii vulnera Christi quinque iis designari volunt; quam in rem referuntur *litteræ Alfonsi Regis apud Caram. de Lobkowitz in Philippo L. 2. art. 7.* Præcipio Successoribus meis in perpetuum futuris, ut scuta quinque in crucem & quinque vulnera Christi in insigne ferant, & in unoquoque 30. argenteos, & super serpentem Moysis ob Christi figuram, & sit memoriale nostrum in generatione nostra, & si quis aliud attentaverit, à Domino sit maledictus, & cum Juda traditore in inferno maceratus. Facta charta *Colimbr. 3. Kal. Nov. Æra MCLII.* Subscripta nomina *Alfonsi R. & aliorum plurium.* Hæc tamen charta aliquibus suspecta est. Alii contendunt, electum fuisse hunc quinarium ad conservandam memoriam 5. Regum Maurorum, quos *Alfonsus* prælio vicerat. Vid. sup. sect. 1. art. 1. Ubi etiam exposui cum causam 30. argenteorum, qui insignibus inscripti fuerunt; tum rationem, cur nu-

merus iste 30. argenteorum in singulis scutulis reductus sit ad quinarium : nimirum quinquies quina, si quinarium ipsorum scutorum addas, compendio eundem numerum constituunt. Cui accedit, quod quinarium ubique Lusitanis faustus habitus fuerit. §. 3. Conestagius refert, Reges Lusitaniae, cum diplomata subscriberent, semper quinque puncta decussatim locata addidisse, vulnera appellare soliti, in memoriam vulnerum Salvatoris. Unde Philippus Lusitaniam subacturus, cum alias soletet subscribere diplomatis hæc verba : Ego Rex: diplomati in Lusitaniam misso tantum subscripsit Rex :: ad imitationem Regum Lusitaniae. Le Labour. de l' orig. n. 70. 71. putat, Alfonsum mutasse crucem candidam patris, quia in cruciatis expeditionibus gestamen illud nimium vulgare fuit, in crucem quinque scutis compositam, in decussim autem disposuisse inscripta puncta, ut alterius formæ crucis (quam Andreanam vocant) etiam exemplum haberet, imprimis quia in Burgundia, natali Henrici solo, crux illa frequentior. De antiquiori symbolo Alphonsi I. Regis ita Joh. Caram. Lobkowitz in Joh. Bragand. p. 55. Nondum Regi sagitta symbolum, cuius pernici volatu promptitudinem in militares labores, velocitatemque signatam voluit; jam Regi quinae Lunæ, ob devictos totidem Maurorum tyrannos, quibus pro insigni Luna. Atque ex eo symbolo & quinis illis concinnata postmodum insignia, quibus Lusitania etiamnum gloriatur. §. 5. Castellorum, quæ limbum exornant, rationem à totidem affinitatibus cum Castellæ Regibus contractis derivant : & quidem in Hispania non infrequens est affinitatum causâ limbos certos assumi. Ajunt verò Sancium II. limbum hunc adiecisse, non tamen definito Castellorum numero. Alii Alfonso III. adscribunt, cum dotis nomine Lusitaniae à Castellanis quædam oppida cederentur in ea provincia, quâ Anas fluvius mare petit, controversa antea Utrique genti. Caram. Lobkovvitz. Philipp. prudent. in præfat. ad Lect. adscribit Johanni III. §. 5. Descripto hunc in modum clypeo Reges coronam ex moderno more clausam imponunt. Sebastianus tamen, ultimus ex priori lineâ Rex, simplicem tantum gestabat, clausarum consuetudine adhuc minus frequenti. Apex ex coronat agalea erumpens & evolans Draco aureus, notando serpenti, quem Moyse in deserto erexerat. Hæc & alia scuti mysteria memorant versus Caram. Lobkovvitzii, Philippo prudenti præfixi:

Pototypi Christi transfossi vulnere quino,
Æneus est Moyse vera figura Draco.

Quin-

Quinque crucem clypeis cruciger quia morte subegit.

Maurorum Lunas quinque Monarcha tulit.

Quolibet in clypeo formavit stigmata quinque,

Ut cor sit Clypeo Christus & altus apex.

§. 6. Joannem regem insignibus imposuisse sphaeram, quæ deinceps in omen tracta est detecti novi orbis, legitur apud Limn. jur. publ. 6. 6. 94. Hoc verò alii posterioribus Regibus Portugallie adscribunt. Ex quo liquet, Sibmacheri apicem à vero abluere, qui equi caput imponit. Bragantino- rum tamen apex apud Chifflet. inf. Eq. A. V. n. 244. erat dimidiatus equus argenteus triplici vulnere in collo læsus, sanguine ex ore e- rumpente, freno coccineo, lupato aureo. Symbolum Regibus Portu- gallie peculiare fuisse putatur (certè in monetis illud videre est.) In hoc signo viuces; ab apparitione Christi, qui ea verba ad Alfonsum prolocu- tus fertur. Telamones autem sunt Dracones, duo vexilla insignibus re- gis depicta gestantes. Addit Sammarth. dans l' estat de Portug. p. 321. regium papilionem cæruleum ornatum scutis Lusitanicis. Ordo mili- taris est quem Jesu Christi vocant, cum cruce inde dependente: additur etiam post scutum crux viridis in liliorum flores terminata pro ordine Avisio. Regni Algarbiae tessera est scutum ex argento & minio quadri- partitum. In argenteo visuntur singula capita Maurorum, diademate tortili argenteo revincta: utraque rubea, quadrabermaregibus adversa fronte, aureo amictu. Hæc videntur esse trophæa victoriarum adversus Mauros. §. 7. Titulus denique Regibus Portugallie usitatus, uti cita- tur Part. V. Diar. Europ. ad Ann. MDCLX. Mens. Decemb. p. 246. hic est: Rex Portugallæ, Algarbiæ & citerioris atque ulterioris lateris Oceani Africani, Dominus Guineæ & conquestarum navigatio- num & commerciorum in Æthiopia, Arabia, Persia & Indiis &c. Un- de apparet, Regibus Lusitaniæ, insigne ac præcipuum præ omnibus aliis esse, quòd titulis suis, non terras modò & maria citerioris & ulterioris lateris Africæ, sed navigationes quoque & commercia ipsa complectantur. Idque ita inde à Rege Emanuele patefacta in Indias viâ maritimâ obtinuit, observatumque fuit.

Quæst. 1.

§. 1. Verb. Henricus quoque crucem argenteam in cæruleo scuto sumserat.

An insignia privato arbitrio eligi ac mutari possint? Resp.

Insignia varia sunt; alia publica dignitatis & officii, quæ non possunt sumi aut dari, nisi ab eo, qui ipsam dignitatem officiumve dare aut constituere potest; neque aliter aut a-
alibi, quam constitutum est, usurpari possunt. Uti insignia Proconsularia Proconsul Romanus non habuit nisi extra urbem *l. 1. de Officio Proc.* Unde, cum Princeps sit fons omnium dignitatum ac officiorum, nihil dubii est, quin eorum insignia publica dare ac mutare possit: quod inferioribus autem magistratibus regulariter non licet; nisi in specie id a Principe concessum sit, uti certa lege concedi solet Comitibus Palatinis. Alia verò sunt insignia privata familiæ; eaque unusquisque paterfamilias arbitrio suo fingere, familiæque suæ inferre potest; cum sint juris & arbitrii privati, *l. un. C. de Mutat. nom.* nisi juribus loci aliud sancitum, fuerit. At, si publicâ autoritate Principis privato ejusque familiæ dignitas collata fuerit, additis certis insignibus, mutari insignia ista non possunt *l. 10. C. de Inq. manum.* Multo magis igitur Princeps aut Rex regia familiæ suæ insignia confingere, & mutare potest; tum jure Regis tum Patris. imprimis cum insignia sint juris positivi, quod sub potestate Principis est. Atque ita mutatorum insignium regni exempla non modò in Portugallia, sed in Gallia, aliisque Regnis plurima occurrunt.

Questio 1.

Ad §. 3. Verb. Ad imitationem Regum Lusitaniæ.

An licet alterius insignia assumere atque usurpare? Resp. Certum est, insignia Principis vel officiorum à nemine usurpari posse; adeo ut severissime in eum animadvertatur, qui regiis insignibus utitur. *l. un. C. Null. lic. in fren. tot. tit. C. Ut nem. priv. tit.* idque apud Persas capitale adeo fuit, ut Alexander M. in Persia, cum diadema ejus vi venti in flumen projectum arundini hæreret, milesque, qui id natando

do repetebat, capiti imponeret, ne aquam contingeret, pro opera quidem talentum militi dederit, at pro gesto insigni morte puniverit; ut quidem Arrianus narrat: Quod, si verum est, injustitiâ insigniore non vacat. Quin idem Alexander M. cum ipse militem semianimem folio regio imposuisset ac refecisset, nihil quidem poenæ in eum statuit, sed tamen apud Persas id capitale esse dixit; referente Val. Max. *lib. 5. cap. 1.* quæ utique lex capitis huic militi quo infcio sensusque omnis experte, ipso quoque Rege auctore, id factum fuerat, applicari non poterat. Sed & quis illicitis insignibus utitur, lege Cornelia de falsis tenetur, *l. 27. §. ult. ff. Ad. l. Corn. de Fals.*

At privata familiæ alterius insignia alter adsciscere, & ubique in suo pingere potest. *per l. 63. §. 10. ff. Ad SC. Treb.* quia eodem jure, quo prior Paterf. ea sibi elegit, alter quoque eandem sibi imaginem adsciscere suisque rebus insignium titulo inscribere potest: nisi id in fraudem alterius fiat, ut additur *in d. l. un. C. de mut. nom. Verb. sed sine aliqua fraude*: uti, si homo vilis seu turpis notæ, Clarissimi Viri seu familiæ; aut opifex vulgaris, egregii alicujus artificis insignia usurpet, mercesque suas iis designet. Ita plebeji non possunt uti galeis apertis, quia illa Doctoralem Equestremque dignitatem insigniunt. *Besold. de Nobilit.* Sed &, licet nihil dolo fiat, si tamen alterius intersitatione insignium suorum, ne alter iisdem utatur, huic usus eorum interdictur, *c. dilecta 14. vers. de Excess. Prel.* Quod intelligendum est de nova insignium adoptione; si enim uterque ab antiquo insignia eadem jam habuit, neutri jus quæsitum auferri debet. Non facile autem familia, imprimis illustris, alterius familiæ insignia assumit, tum quia distinguendis familiis insignia inventa sunt, tum, quia varii inde tituli, variaque jura duci solent, confundique possunt. Unde nulla mihi videtur conjectura Freheri, qui Henricum
Co-

Comitem Palatinum Rheni , è domo sua Brunovicensi Leonem Palatinatui colore mutato intulisse , longeque certiùs idem Autor Leonem Palatinum esse vetustissimum illud insigne Pipinorum , Comitum Palatinorum , quique inde nati sunt Regum Francorum , qui Hunnibaldo teste , jam Leonem pro insigni familiæ gesserunt , conjectat. vid. Freher. *de Orig. part. 1. c. 12.*

Quest. 3.

Ad §. 7. Quod titulis suis non terras modò & Maria.

An maria occupari possint ? Resp. 1. occupari, id est, in potestatem redigi naturaliter , perinde ac terras , ita ut natura posse maris nullo modo repugnet : quanquam Grotius *tract. de Mari lib. 5 tract. d. J. B. & P. lib. 2. cap. 2 §. 3.* dissentiat. Resp. 2. Posse etiam de jure maria occupari, sed salvo omnibus communi jure navigandi, de quo *adject. 3. art. 3. quest. 2.* Ita Jupiter apud Virgil. *lib. 1. Aeneid.* Veneri, filiæ suæ , prædixit ac pollicitus est, ex sanguine Teucrorum orituros Romanos, *Qui MARE, qui terras omni ditione tenerent.*

Quest. 4.

Ad eund. §. Verb. Sed navigationes quoque.

An regalia & Majestatis jura etiam in ipsas navigationes & commercia statui possint ? Ratio dubitandi est ; quòd illa nihil sint nisi facta ; jurisdictiones autem & regalia jura territoriis inhæreant. Item quòd navigationes quoque & commercia jure naturali sint communia. Verùm per navigationes hîc non intelliguntur facta sed jura ; totum navigandi commercandique negotium : in quod alii Imperium & regalis potestas competere potest, cùm ratione personarum navigantium, tùm ratione portuum, ac fortalitiorum, quæ in littore habentur, & quibus navigationes defenduntur. Nec jus privatum navigandi, quod omnium commune est, & in privatis utilitatibus consistit, per hoc imperium tollitur.

F I N I S.

MANTISSA POETICA.

BILANCI JUSTITIÆ BELLI ET PACIS
IMPOSITA.

Epigramma I.

Ad Serenisf. & Potentissimum
Lusitaniæ Regem.

Postulasti tibi Sapientiam ad discernendam judicium, 3. Reg.

c. 3 v. 11. 12.

JUSTITIAM Pacis tibi consecro Pacis amanti,
JUSTITIAM Belli juste Monarcha tibi.
Tu Numa Lusiadum, gnarus sine labe tueri
JUSTITIAMQUE sagi, JUSTITIAMQUE togæ.
Nupta dum Regi *Sapientia* cominus adstat,
Quid, nisi quod rectum est, pendet amica Themis?
Ergo tibi statuo signatum hac laude Colossum:
Hic justus Patria dicitur esse Pater.

Epigramma II.

Ad Serenissimam Reginam.

TENSA profecturæ tibi vela Favonius implet,
I pete Lusiadum Sponsa *Sophia* Lares.
Jam tibi panduntur prædivitis ostia regni,
Jamque tibi *Petri* Regia tota patet.
Virginibus fatuis occludit limina Sponsus,
Lumina ni rutilent, limina nulla patent.
TV Virgo saplens ornatâ LaMpaDe fVLges,
CVI referata tVI IanVa regls erIt.

L

Epi-

Epigramma III.

Ad utrumq; Regium Conjugem.

Fortia connubii durabunt vincula vestri,
 Nam fortis forti juncta *Leana Petra est*.
Petra procellosas irridet Thethyos undas?
 Quis nescit vires nupta *Leæna* tuas?
 Si movet Herculeos Lethum furiale lacertos,
 Non domat Alcidis tam citò clava duos.

Epigramma IV.

Ad Illustrissimum & Excellentissimum Dominum,

**DOMINUM EMANUELEM TELLESIUM
 SYLVIVM,**

Comitem Villar-Majorium, Dominum Alegreti & Præ-
 ceptoriarum Albufeiriæ, Mauriz & Souriz, Sacræ Lusitanicæ Majestati à confi-
 liis status & belli, primæ admissionis Cubicularium, Regni portoriorum
 Præfectum, & ad Serenissimum Principem Elect. Palat. Le-
 gatum Extraordinarium.

SE, Paranymphe, tuæ subdit mea pagina limæ,
 Quas tibi crediderit, nam scio, Pallas opes.
 Quos habet implicitos quæcunque scientia Griphos,
 Explicat aoniis hos tua lingua modis.
 Mente tuâ Sophicos indagatrice recessus
 Et Themidis lancem discere cura fuit.
 Debebat *Sapiens*, quando *Sapientia* nupsit,
 Mitti, qui posset Regis obire vices.

Ad

Ad Lectorem.

Benevole Lector, Duas diversi generis materias hoc in opusculo proposui : nimirum cum *Historiam Portugallie*. tum in ea fundatam *Belli ac Pacis Justitiam*. Historiam desumfi ex pluribus rerum Lusitanicarum Scriptoribus, quorum in plerisque verba retinui, ut sua cuius fides constet integra. Quoad alteram partem, scilicet Justitiam in Historia illa fundatam, haut latet, ex legibus civilibus controversias illas Regum & Principum decidi nec posse nec debere, quippe qui in terris potestatem superiorem, cuius legibus obligentur, non agnoscunt; ut merito inter alios reprehendendus videatur doctissimus alioquin Hottomannus, quod controversias illustres ex legibus Romanis positivis decidendas sumserit. Altius itaque quærendum est principium, quo liberi populi ac Reges Potentissimi quoque obligari possint, quodque vereri debeant, ipsum inquam naturæ ejusque Autoris decretum, quod ex naturali ordine sive serie rerum creatarum cognosci potest, indeque Jura Belli & Pacis decidi debent: Non, quod Autores Romani hujus quoque juris non fuerint longè peritissimi, quippe qui ex ipsis his fontibus Justitiæ Romanæ sacra hauserunt, & optimâ quandoque ratione eam in rem citari possunt; sed quod præter rationem naturalem illi etiam civilem secuti fuerint, quæ summos Principes non obligat, sed ab eorum Imperio dependet. Ne mireris igitur, Benevole Lector, rationis naturalis nos magis, quam legum Autoritatem adduxisse; &, si quid in facto aliter fortè, imprimis hodie, reperiat, id cogites velim, non novam me historiam scribere, sed eorum, quæ à prædictis Autoribus passim scripta ac relata sunt, justitiam nunc defendere. Vale.

Cocceji, Heinrich <<von>>

Iustitia belli et pacis in statu regni Portugallici fundata, sive historia
Portugalliae

Francofurtum ad Viadrum 1693

4 Diss. 90#Beibd.23

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10153273-6

VD17 12:135376Y